Social Welfare Quarterly, Vol 22, Summer 2022, No 85

فراترکیب مطالعات خودکشی در ایران

۱- علی فیض‌اللهی
دکتر جامعه‌شناس، گروه جامعه‌شناسی و مطالعات فرهنگی، دانشگاه ایلام. ایلام، ایران. (نویسنده مسئول).
< a.feizolahi@ilam.ac.ir>

مقدمه: *با توجه به پربسامد شدن آمارهای خودکشی در ایران و روند رو به رشد آن، از دهه ۱۳۷۰ مطالعاتی پیرامون این پدیده انجام شده است؛ اما مطالعات حول یک سؤال مشترک، غالباً نتایج ناهمسویی را داشته‌اند. لذا هدف این پژوهش، ترکیب یافته‌های پژوهشهای کیفی انجام‌شده در مورد خودکشی در ایران، به منظور کسب نتیجه‌ای منسجم از یافته‌های آنها است تا دلایل و بسترهای بروز کنش خودکشانه را مورد واکاوی قرار دهد.*

روش: *در این پژوهش، از روش فراترکیب استفاده شده است. واحدهای تحلیل، مقاله‌های پژوهشی حاصل از مطالعات خودکشی در ایران است که در مجلات علمی به زبانهای فارسی و انگلیسی چاپ شده و در پایگاههای علمی مستندسازی شده‌اند. بر اساس ملاکهای تمام متن بودن، محصول مطالعه کیفی و میدانی بودن، ۲۹ مقاله به عنوان نمونه انتخاب شد. با استفاده از نرم افزار Nvivo ۱۲ به کدگذاری باز و محوری داده‌ها مبادرت شد. اعتبار پژوهش مورد تأیید متخصصان قرار گرفته و پایایی تحقیق براساس ضریب کاپای کوهن، ۰/۷۸۲ بوده است.*

یافته‌ها: *نابسامانی خانواده، مدیریت نابهنجارانه خانواده، فشار اجتماعی، رابطه زناشویی تنش‌آلود، ناهمترازی سنت، دسترسی به ابزار خودکشی، سترون‌سازی خودکشی و طرد اجتماعی، فقدان حمایت از به‌گشتی و بازگشت به اجتماع و نیز اختلال در روابط اجتماعی از مهم‌ترین یافته‌های تحقیق بوده‌اند.*

بحث: *نتایج حاکی از آن است که در تمام تحقیقات موصوف، پر تکرارترین مقوله مرتبط با اقدام به خودکشی، کژکارکردی و آسیب‌زا بودن وضعیت خانوادگی سوژه‌های مورد مطالعه بوده است. پس از آن به ترتیب حوزه‌های فرهنگی، اجتماعی، فردی و حوزه اقتصادی قرار دارند. در نتیجه از تلفیق محتوای مقوله‌ها، مقوله هسته «خودکشی محصول سازوکار طرد فراگیر» استخراج شده است. به گونه‌ای که هم‌آیندی و بر هم‌کنش مقولات، ناهمترازی سنت و مدیریت نابهنجارانه خانواده منجر به شکل‌گیری سازوکار حذف از درون خانواده شده و در هم گشتی با سترون‌سازی رفتار خودکشانه توسط اقدام‌کنندگان به خودکشی عمل می‌کند.*

واژه‌های کلیدی:
فراترکیب، خودکشی، اقدام به خودکشی، خودسوزی، رفتار خودکشانه

تاریخ دریافت: *۱۴۰۰/۰۵/۱۲*
تاریخ پذیرش: *۱۴۰۱/۰۲/۰۴*

[Downloaded from refahj.uswr.ac.ir on 2026-11-03]

[DOR: 20.1001.1.17358191.1401.22.85.6.4]

Social Welfare Quarterly, Vol 22, Summer 2022, No 85

A Meta- synthesis of Studies Conducted on Suicide in Iran

1. Ali Feizolahi
Ph.D. in Sociology; Department of Sociology and cultural studies, Ilam University. Ilam, Iran.
< a.feizolahi@ilam.ac.ir>

Introduction: Due to the high rate of suicide and its growing trend, more studies have been conducted on this phenomenon. Accordingly, in the present study the findings of qualitative research studies on suicide are synthesized in order to investigate the causes and contexts of suicidal action in Iran.

Method: In this research, the meta- synthesis method has been used. The statistical population includes the research articles published in scientific journals published in the Persian and English languages. Considering the criteria, 29 articles were selected. Open and axial coding of data has been performed by using Nvivo12 software. The validity of the research has been confirmed by experts and the reliability of the research was 782 based on Cohen's Kappa coefficient.

Findings: Family disorder, social pressure, stressful marital relationship, access to suicide tools, suicide sterilization and social exclusion, lack of support for recovery and return to society were the most important findings of the study.

Discussion: The results of the present study indicate that the highest frequency of category related to suicide is traumatic family status of the subjects. Other factors include the cultural, social, personal, and economic spheres, respectively. The core category is "suicide is the product of the mechanism of pervasive rejection", so that the concurrence and interaction of the categories of tradition mismatch and abnormal family management has led to the formation of the mechanism of rejection from the family. It commits suicide by Neutralization of suicidal behavior by attempting suicide

Key words:
Meta- synthesis, Suicide, Suicide attempt, Suicidal behavior

Received: 2021/08/03
Accepted: 2022/04/24

[Downloaded from refahj.uswr.ac.ir on 2026-11-03]

[DOR: 20.1001.1.17358191.1401.22.85.6.4]

Extended Abstract

Introduction: Suicide is a historical and global phenomenon that has always been considered as an important challenge in the field of public health and welfare. According to statistics, approximately 800,000 people commit suicide annually in the world, which accounts for 1.4% of all deaths and makes it the 18th leading cause of death (WHO, 2019). Suicide after accidents and illness is the third leading cause of youth mortality in some countries (WHO, 2016). Although the suicide rate in Iran is lower than the global rate, but the increase in suicide rate in some parts of the country, depicts worrying conditions, so that various studies have the highest prevalence in the male population of Hamadan, Kermanshah, Lorestan and Ilam provinces and among women the highest prevalence has been reported in Ilam province (Rico, 2014).

Due to the high frequency of suicide statistics and its growing trend, studies have been conducted on this phenomenon since 1370s (1990s), but studies on a common question have often yielded inconsistent results. Therefore, in order to apply the results of these studies, it is necessary to conduct meta-synthesis studies. The first goal of a cross-curricular study can be to summarize the knowledge generated in a field in order to reach a direct conclusion related to the practice or to present it for future research. The second can be to report or resolve seemingly inconsistent findings. The third can be modeling relationships, defining the contextualized conditions of a phenomenon, combining the findings of early qualitative research, or mapping the fields of that knowledge. However, the main purpose of the present study is to combine the findings of qualitative research conducted on suicide and also to establish a relationship between studies and obtain a coherent result from among the scattered results of studies. Therefore, the main questions will be as follows:1. What are the most important findings of qualitative studies conducted on suicide in Iran? 2. Under what causal circumstances, contexts, and grounds have people fallen victim to violent action against themselves? 3. What strategies were used and what were the consequences for them? The purpose of this study is to synthesis of the findings of qualitative research studies on suicide in Iran in order to obtain integrated results from their findings to investigate the causes and contexts of suicidal action.

[Downloaded from refahj.uswr.ac.ir on 2026-11-03]

[DOR: 20.1001.1.17358191.1401.22.85.6.4]

Method: This research has been done through the meta- synthesis method and collect evidence to provide interpretation to be able to extract from these studies, categories and structures that have implications for both individual and social life and in refining or presenting a useful theory. In this study, the extracted categories are presented in the form of grounded theory method.

The materials include the research articles published in scientific journals having been conducted using qualitative and field study methods, and from among them 29 articles were selected. Open, axial and selective data coding has been performed using Nvivo12 software. The validity of the research has been confirmed by experts and the reliability of the research based on Cohen's Kappa coefficient was found to be 782.

Findings: Based on the findings, all studies have been performed qualitatively. More than 70% of the studies in Ilam and Lorestan provinces and the population studied are mainly women. The total sample size of the studies was 296 people, the share of the statistical sample in each study in average was approximately 20 people, in all studies the purposeful sampling method was used and the data were gathered through interview. Four studies have been done by phenomenological method and the same number have been done by grounded theory method. 78% of the studies were conducted in the 1390s (2010s), it is worth considering that in terms of research orientation more researchers have turned to qualitative studies on suicide. The most important findings of the study are: family disorder, abnormal family management, social pressure, tense marital relationship, tradition mismatch, access to instrument of suicide, neutralization of suicide, and social rejection.

Discussion: A review of previous studies shows that they have used less qualitative methods on the subject of suicide in Iran. Also, in few studies the persons attempting suicide were asked to interpret and narrate their experiences. Therefore, in order to reflect the experience of such people, this study has gone beyond the results of this type of qualitative study.

Comparison of the research results with the findings of previous research studies indicates consistencies in the field of interaction of structures related to social in-

[Downloaded from refahj.uswr.ac.ir on 2026-11-03]

[DOR: 20.1001.1.17358191.1401.22.85.6.4]

stitutions and their impact on the decision to commit suicide.

The results of the present study also indicate that the highest frequency of injuries were related to dysfunction and traumatic family status of the subjects in all studies. Then there are the cultural, social, personal, and economic spheres, respectively.

The findings of this study help to explain the causes of certain types of suicide. Comparison of the categories extracted from the findings of the studies with sociological theories shows that the violent act of suicide against oneself in the category of behaviors based on the occurrence of an unintended personal catastrophe, and it may not be accidental or merely a social expression, but it is a meaningful social action.

Imposing special demands and coercions on the role of women activists in deprived societies in the purgatory of the struggle between tradition and modernity such as Lorestan, Ilam and other provinces in the field of currently unacceptable marriage patterns, such as forced, traditional or young age marriage. It is full of hesitation in the sense of marriage, instability in status and instability in the criterion of competence, which is consistent with the theories of abroutin and Müller (2018) and Gibbs' (2001) findings that the rate of suicide is inversely related to the degree of cohesion of status. The culture can also guide one's actions inthisregard. Finally, based on the axial categories of the research and in a simultaneous analysis, an overview of suicide is shown, especially in the form of interactive strategies of suicide perpetrators, who mainly observe passive reactions, such as affection, heterogeneous confrontation, and suicide as a protest. And in general, neutralization is suicidal. As a result of merging the content of the categories, the core category of "suicide is the product of the mechanism of pervasive rejection " has been extracted, so that the concurrence and interaction of the categories of tradition mismatch and abnormal family management has led to the formation of the mechanism of rejection from the family. It commits suicide by Neutralization of suicidal behavior by perpetrators.

[Downloaded from refahj.uswr.ac.ir on 2026-11-03]

[DOR: 20.1001.1.17358191.1401.22.85.6.4]

Ethical considerations

Contribution of authors

Writing this article is the product of the author's efforts.

Financial Resources

No direct or indirect financial support has been received from any organization for the publication of this article.

Conflict of interest

there is no conflict of interest in this article.

Following Principles of Research Ethics

All information is collected with trusteeship, also in this article, all ethical principles in the field of plagiarism and data distortion, etc. are observed.

[Downloaded from refahj.uswr.ac.ir on 2026-11-03]

[DOR: 20.1001.1.17358191.1401.22.85.6.4]

مقدمه

خودکشی پدیده‌ای تاریخی و جهانی است که همواره به عنوان تهدیدی بالقوه برای سلامت عمومی جامعه و چالشی مهم درزمینه بهداشت و رفاه عمومی محسوب شده است. خودکشی به مثابه کنشی ارادی، هدفمند و آگاهانه برای خاتمه‌بخشیدن به زندگی خویش است. دورکیم خودکشی را نوعی از مرگ می‌داند که «نتیجه مستقیم یا غیرمستقیم کردار مثبت یا منفی خود قربانی است و او می‌داند که چنین نتیجه‌ای را در بر دارد»(کالهون، ۲۰۰۷). دو شکل عمده آن خودکشی موفق و ناموفق یا اقدام به خودکشی است.

براساس آمارها، در هر سال «تقریباً ۸۰۰ هزار نفر در جهان خودکشی می‌کنند که ٤/١ درصد از کل مرگ‌ومیرها را تشکیل می‌دهد که آن را به هجدهمین علت مرگ‌ومیر تبدیل می‌کند (سازمان بهداشت جهانی، ۲۰۱۹). براساس جدیدترین داده‌های ملی ایالات متحده خودکشی در حال حاضر دومین عامل مرگ‌ومیر در بین افراد ۱۰ تا ٢٤ سال است (به نقل از میلیمان و همکاران، ۲۰۲۱). به‌طورکلی، سالانه در حدود ده تا بیست میلیون نفر در جهان اقدام به خودکشی می‌کنند (بالارد و همکاران، ۲۰۱۷). با وجودی که میزان خودکشی در ایران (حدود ۵ نفر به ازای هر یکصد هزار نفر) نسبت به نرخ جهانی آن – بیش از ۱۲ نفر به ازای هر یکصد هزار نفر – میزان کمتری را نشان می‌دهد؛ اما افزایش میزان خودکشی در مناطقی از کشور، شرایط نگران کننده‌ای را ترسیم می‌کند؛ به گونه‌ای که مطالعات مختلف بالاترین میزان شیوع آن را در جمعیت مردان استانهای همدان، کرمانشاه، لرستان و ایلام و در بین زنان بالاترین میزان شیوع آن را در استان ایلام گزارش کرده‌اند (ریکو[1]، ٢٠١٤).

بررسی‌ها نشان می‌دهند که مرگهای ناشی از خودکشی درسال ۱۳٦۳، ۱/۳ در هر یکصد هزار نفر بوده است، درحالی که این آمار در سال ١٣٨٤ به ٦ در یکصد هزار نفر رسیده است (رضایی نسب و همکاران، ۲۰۱۸) و تا به امروز شاهد روند صعودی این آمارها هستیم.

1. Rico

[Downloaded from refahj.uswr.ac.ir on 2026-11-03]
[DOR: 20.1001.1.17358191.1401.22.85.6.4]

از سالهای پس از جنگ تحمیلی، استان ایلام همواره یکی از استانهای صدرنشین آمارهای خودکشی بوده است و در برخی از استانها نیز میزانهای بالایی از خودکشی ثبت شده است. به عنوان مثال، خودکشی در استان ایلام ۸/۱۳ کهگیلویه و بویراحمد ۷/۱۳ و کرمانشاه ۰۸/۱۲ به ازای هر یکصد هزار نفر است (سالنامه آماری کشور، ۲۰۱۶) و افزایش آمار خودکشی در استان لرستان هم نگران‌کننده است.

با توجه به پربسامد شدن آمارهای خودکشی در ایران و روند رو به رشد آن، از دهه ۱۳۷۰ مطالعاتی پیرامون این پدیده در کشور انجام شده است؛ اما مطالعات حول یک سؤال مشترک، غالباً نتایج همسویی را به دست نمی‌دهند. دقت در عناوین، مضامین و روشهای به کار گرفته شده در تحقیقات خودکشی در ایران نشان می‌دهد که اولاً نتایج برخی از تحقیقات کمی در مقاطع زمانی متعددی برای تبدیل نتایج تحقیقات کمی به پارامترهای مشترک، با استفاده از روشهای فراتحلیل و مرور نظام‌دار مورد تحلیل قرار گرفته‌اند. ثانیاً بخشی از این تحقیقات به روش کیفی انجام شده‌اند. ثالثاً واقعیت متنوع و متکثر زیست‌جهان گروههای اجتماعی مطالعه‌شده در مطالعات مختلف کیفی و نیز تفاوت شیوه زیست در مناطق مختلف کشور، روش تحقیق فراترکیب را برای شناخت عمیق‌تر از موضوع، ایجاب می‌کند. لذا در مطالعه حاضر با استفاده از روش فراترکیب که یک روش کیفی است نتایج تحقیقات کیفی انجام‌شده در مورد خودکشی در ایران مورد تحلیل قرار گرفته تا نتایج آنها به پارامترهای یکسانی تبدیل شود. بنابراین برای به‌کارگیری نتایج این پژوهشها، انجام مطالعاتی از نوع فراترکیب ضروری است.

اولین هدف یک مطالعه فراترکیبی می‌تواند جمع‌بندی دانش تولیدشده در یک حوزه به‌منظور حصول به نتیجه‌گیری مرتبط با عمل یا نمایاندن برای تحقیقات آینده باشد. دومین هدف می‌تواند گزارش یا حل یافته‌های ظاهراً ناهمساز باشد. سومین هدف می‌تواند

[Downloaded from refahj.uswr.ac.ir on 2026-11-03]

[DOR: 20.1001.1.17358191.1401.22.85.6.4]

مدل‌سازی روابط، تعریف شرایط بسترساز یک پدیده، ترکیب یافته‌های تحقیقات کیفی اولیه یا نقشه‌برداری از زمینه‌های آن دانش باشد. بدین ترتیب هدف اصلی پژوهش حاضر، ترکیب یافته‌های پژوهشهای کیفی صورت گرفته درزمینه خودکشی و نیز ایجاد ارتباط بین مطالعات و کسب نتیجه منسجم از میان نتایج پراکنده مطالعات است. لذا سؤالات اصلی موردبررسی ما عبارتند از: مهم‌ترین یافته‌های مطالعات کیفی انجام‌شده در مورد خودکشی در ایران کدامند؟ و افراد تحت کدام شرایط علی، بسترها و زمینه‌ها قربانی اقدام خشونت‌آمیز علیه خویش شده‌اند؟ از چه راهبردهایی بهره برده و چه پیامدهایی را برای آنان به همراه داشته است؟

چارچوب مفهومی

نظریه خودکشی دورکیم[1]

دورکیم در کتاب خودکشی به‌خوبی نشان داده است که تفاوت در میزانهای بروز و شکلهای خودکشی ریشه در شیوه‌های متفاوت زیست اجتماعی دارد و میزان تعلیق فردیت و یا غوطه‌وری فرد در جامعه، گروهها و نهادهای اجتماعی بر انگیزه، نوع و گستره خودکشی اثرگذار است. او بر این عقیده است که «این ویژگیهای فرد است که در ویژگیهای جامعه ریشه دارد و تفاوت در دو نوع همبستگی نیز ... ناشی از تفاوت بین ساختارهای اجتماعی دو نوع جامعه موردبحث است»(ورسلی[2]، ۱۹۹۹). بدین معنی که گذار از همبستگی مکانیکی به ارگانیکی به‌هیچ‌وجه مفهوم «از دست دادن ریشه‌های جمعی دلبستگی و وابستگی را منعکس نمی‌کند؛ بلکه تغییر از نوعی از دلبستگی مشترک، محلی، بلافصل، احساساتی به‌نوعی دیگر از دلبستگی است که کمتر با محلیت و شباهت در پیوند است»(آبروتین[3]، ۲۰۱۶).

به اعتقاد دورکیم، وظیفه اصلی جامعه، متعادل‌کردن نیازهای بشر است. فرد اختیار خود را

1. Durkheim
2. Versley
3. Abrutyn

[Downloaded from refahj.uswr.ac.ir on 2026-11-03]
[DOR: 20.1001.1.17358191.1401.22.85.6.4]

به دست جامعه می‌سپارد؛ زیرا جامعه را تنها قدرت معنوی برتر از خود می‌داند و تنها جامعه است که قدرت لازم را برای تصریح قانون و تنظیم ماده‌ای به این مضمون که هوسهای انسان نباید از حد خود فراتر رود را دارد. در شرایط استثنایی، یعنی زمانی که تغییرات سریع، نظم جامعه را مختل می‌کند، مهارکردن هوسهای انسانی غیرممکن می‌شود؛ بعد از آن است که حالت آنومی به وجود می‌آید و «آنومی به ویژگی ساختار اجتماعی اشاره دارد. شرایطی که در آن تمایلات فردی به مدت طولانی توسط هنجارهای رایج تنظیم نمی‌شوند و افراد بدون هدایت اخلاقی در تعقیب اهداف خودشان سرگردان هستند»(استولی[1]، ۲۰۰۵).

دورکیم در مطالعه مشهورش درباره خودکشی، دریافت که خودکشی نتیجه فقدان یا شدت انسجام اجتماعی و قاعده‌مندی اخلاقی است. اصطلاح «انسجام اجتماعی به میزان برخورداری از و حفظ روابط اجتماعی فرد با گروهها و اجتماعات و... قاعده‌مندی نیز به الزامات اخلاقی و انتظارات هنجاری گروه از فرد، اشاره دارد»(هودویتز و کاتلین[2]، ۲۰۱۶). ازاین‌رو، وجود یا فقدان شدید قواعد هنجاری و انسجام اجتماعی در جامعه، ممکن است انواع حالتهای عدم تعادل را در پی داشته باشد که یکی از آنها آنومی است. در شرایط آنومیک، امیال کنترل‌نشده و رهاگشته، می‌توانند منجر به خودکشی شوند. در شرایط آنومیک گروههایی همچون افراد مطلقه (زیمرمن، ۲۰۰۲) و بیکاران (بلکلی و همکاران، ۲۰۰۳) نرخهای بالاتری از خودکشی را تجربه می‌کنند.

جدول (۱) نوع‌شناسی خودکشی دورکیم

قاعده‌مندی		انسجام اجتماعی	
بالا	پایین	بالا	پایین
تقدیرگرایانه	آنومیک	دیگرخواهانه	خودخواهانه

1. Stolley
2. Hodwitza and Kathleen

[Downloaded from refahj.uswr.ac.ir on 2026-11-03]
[DOR: 20.1001.1.17358191.1401.22.85.6.4]

نظریه ساختار اجتماعی خودکشی بیرمن[1]

بیرمن (۱۹۹۱) با ارائه نظریه «ساختار اجتماعی خودکشی» مدلی ساختاری از خودکشی را توسعه داده است. به گفته بیرمن (۱۹۹۱) دورکیم نرخ خودکشی را به دلیل ثبات آن در طول زمان و ساختار پایدار آن در طول زمان و زمینه‌ها به‌عنوان معرف همبستگی اجتماعی تفسیر می‌کرد. نشانه ساختاری‌بودن آن در ثبات میزان خودکشی در بین گروههای مختلف مذهبی، شغلی، تأهل و... است و به‌واسطه همین ثبات، آن را به‌عنوان شاخص همبستگی اجتماعی تفسیر می‌کرد.

یک مفهوم ضمنی در کار دورکیم، این است که ساختار روابط اجتماعی و تنوع در آن، تفاوت در میزانهای خودکشی را به همراه دارد.

جدول (۲) شکلهای خودکشی

قاعده‌مندی		انسجام
بالا	پایین	
دیگرخواهانه	آنومیک	بالا
قدرگرایانه	خودخواهانه	پایین

منبع: (بیرمن، ۱۹۹۱)

به عقیده بیرمن (۱۹۹۱) در موقعیت ساختاری خودخواهانه، انسجام، پایین و درنتیجه قاعده‌مندی هم پایین است و در مقابل، در موقعیت ساختاری دیگرخواهانه، انسجام و قاعده‌مندی هر دو بالاست. لذا در یک مدل نوع آرمانی، برای خودکشی خودخواهانه و خودکشی دیگرخواهانه، انسجام و قاعده‌مندی هم‌زمان وجود دارند. در مورد خودکشی خودخواهانه، فقدان انسجام مانع تنظیم اخلاقی می‌شود. در مورد خودکشی دیگرخواهانه، ادغام کامل فرد در گروه منجر به قاعده‌مندی بیش‌ازحد می‌شود. اما بیرمن بر آن است که در دو نوع دیگر خودکشی – آنومیک و قدرگرایانه– همزمانی انسجام اجتماعی و قاعده‌مندی

1. Bearman

[Downloaded from refahj.uswr.ac.ir on 2026-11-03]

[DOR: 20.1001.1.17358191.1401.22.85.6.4]

وجود ندارد و این دو از هم جدا شده‌اند. خودخواهی و دیگرخواهی مخالف محض هستند و هر یک بازتابی از میزان ادغام فرد در نظم اجتماعی هستند و آنومی و قدرگرایی نیز کاملاً مخالف هم هستند و هرکدام بازتابی از میزان تنظیم فرد توسط جامعه هستند.

خودکشی آنومیک محصول انسجام اجتماعی بالا و قاعده‌مندی هنجارین پایین است و در مقابل، خودکشی قدرگرایانه محصول انسجام اجتماعی پایین و قاعده‌مندی هنجاری بالاست.

نظریه انسجام منزلتی: گیبس و مارتین (۱۹۷٤) با الهام از فرمول‌بندی دورکیم در مورد رابطه درجه انسجام اجتماعی با خودکشی، تلاش کرده‌اند که آن را عملیاتی کنند. ازاین‌رو در قالب پنج قضیه[1] آن را صورت‌بندی کرده‌اند که حاصل آن یک تئورم[2] (میزان خودکشی در یک جامعه با درجه انسجام منزلتی در آن جامعه رابطه معکوس دارد (گیبس، ۲۰۰۱)) اصلی است:

۱. رابطه معکوس استحکام و دوام روابط اجتماعی با میزان خودکشی

۲. رابطه مستقیم استحکام و دوام روابط اجتماعی با درجه همنوایی افراد با مقررات اجتماعی

۳. رابطه معکوس مواجه‌شدن با نقشهای متضاد با درجه همنوایی افراد با مقررات اجتماعی

٤. رابطه مستقیم اشغال پایگاههای منزلتی ناسازگار با میزان مواجهه افراد با نقشهای متضاد

۵. رابطه معکوس درجه انسجام منزلتی با اشغال موقعیتهای ناسازگار توسط افراد

نظریه بنیادهای اجتماعی عاطفی[3] خودکشی آبروتین و مَولِر[4]

آبروتین و مَولِر از طریق بازطرح نوع‌شناسی خودکشیها در نظریه دورکیم و از طریق ادغام نظریه‌های روان‌شناسی، روان‌شناسی اجتماعی و روان‌پزشکی درزمینه عواطف، استدلال می‌کنند که (۱) خودکشیهای خودخواهانه یا مبتنی بر دلبستگی، عمدتاً به‌واسطه غم/ ناامیدی

1. postulate
2. theorem
3. The Socioemotional Foundations of Suicide
4. Abrutyn & Mueller

[Downloaded from refahj.uswr.ac.ir on 2026-11-03]

[DOR: 20.1001.1.17358191.1401.22.85.6.4]

رخ می‌دهند (۲) خودکشیهای آنومیک/ قدرگرایانه، یا تنظیمی، ناشی از شرم هستند و (۳) انواعی از – خودکشیهای – ترکیبی وجود دارند که برای توسعه یک مدل چند سطحی قوی‌تر و پیچیده‌تر مفید هستند (آبروتین و مولر، ۲۰۱٤).

مطابق نظر آنان اولاً ممکن است فردی در گروه الف ادغام نشود اما حمایت عاطفی و اجتماعی را از گروه ب دریافت کند. ثانیاً چنانچه افراد خودپنداره خود را در دو یا چند هویت و در دو یا چند مجموعه متفاوت قرار دهند، احتمال تضاد هنجارها و مجازاتهای مرتبط با یک هویت با دیگر هویتها افزایش می‌یابد. ثالثاً خودکشیهای مرتبط با انسجام[1]، ارتباط ملموس‌تری با روابط مادی و منابع حاصل از افراد مهم و انجمنهای گروهی دارد، درحالی‌که خودکشیهای مربوط به قاعده‌مندی[2] بیشتر با استانداردهای درونی شده، انتظارات، تعهدات، دستیابی به منزلت و در موارد شدیدتر با جهت‌گیریهای ارزشی ارتباط دارند. رابعاً آنومی و خودخواهی به لحاظ امکان‌پذیری تجربی احتمالاً انواع ترکیبی‌شان واقعی‌تر است (آبروتین و مولر، ۲۰۱٤).

آنان همچنین نظریه خود را با دو گزاره اساسی آغاز می‌کنند: اول اینکه، رفتارهای خودکشانه که توسط کیفیت و کمیت وابستگیهای اجتماعی شکل گرفته‌اند، بر احساسات غمگنانه مبتنی هستند. دوم، خودکشیهایی که توسط کیفیت فرهنگی و اخلاقی روابط اجتماعی و محیط‌های گروهی شکل گرفته‌اند مبتنی بر شرم هستند و اغلب به شکل عصبانیت از خود و دیگران ظاهر می‌شوند (آبروتین و مولر، ۲۰۱٤).

می‌توان خودخواهی و آنومی و ترکیب آنها با همدیگر را بر اساس بروز دو یا چند احساس به‌طور هم‌زمان و نیز خودکشیهای قدرگرایانه، دیگرخواهانه و انواع ترکیبی آنها را احصا کرد.

1. integration
2. regulation

[Downloaded from refahj.uswr.ac.ir on 2026-11-03]

[DOR: 20.1001.1.17358191.1401.22.85.6.4]

جدول (۳) ساختار اجتماعی عاطفی خودکشی

ردیف	نوع خودکشی	عاطفه	نوع آرمانی
۱	خودخواهانه	اشکال گوناگون غم و نومیدی، انزوای اجتماعی	فرد تنها
۲	آنومیک	خجالت‌زدگی، خشم از نقض انتظارات اجتماعی	فردی که تلاش دارد دوستانی بیابد اما همیشه رد شده
۳	خودخواهانه– آنومیک	حزن، اضطراب از انزوای اجتماعی، شرم، بیگانگی اجتماعی، عصبانی از نقض انتظارات اجتماعی	طلاق
٤	قدرگرایانه	شرم فروخورده، هراس از ناتوانی پاسخ به انتظارات	سوءاستفاده جسمی از همسر
a ٤	قدرگرایانه - خودخواهانه	شرمندگی، ترس از ناتوانی پاسخ به انتظارات، اندوه، اضطراب از انزوای اجتماعی	پناهنده رهاشده اما منزوی در محیط جدید
b ٤	قدرگرایانه – آنومیک	شرم فروخورده، ترس از انگ هویتی؛ خشم ناشی از تغییر ناگهانی وضعیت و ناتوانی در برآورده شدن انتظارات	زندانی آزادشده به‌طور مشروط
٥	دیگرخواهانه	احساسات‌اجتماعی‌مثبت(مثل‌غرور،عشق،همدلی)	سربازی که روی مین می‌رود
a ٥	دیگرخواهانه – آنومیک	احساسات اجتماعی مثبت، شرم، خشم از نقض انتظارات	افسری که قبل از عزل، خودش را می‌کشد
b ٥	دیگرخواهانه – قدرگرایانه	احساسات اجتماعی مثبت، شرم، ترس از ناتوانی در برآورده شدن انتظارات	خودکشی جمعی فرقه
a ٦	دیگرخواهانه – خودخواهانه	احساسات اجتماعی مثبت، اشکال گوناگون اندوه نسبت به انزوای اجتماعی	خودکشی یک نوجوان به دلیل خودکشی دوستان نزدیکش
b ٦	دیگرخواهانه – خودخواهانه – آنومیک	احساسات اجتماعی مثبت، اندوه نسبت به انزوای اجتماعی، احساس گناه، بیگانگی اجتماعی	خودکشی والدی که موفق به ممانعت از خودکشی فرزندش نشده

منبع: (آبروتین و مولر، ۲۰۱٤)

[Downloaded from refahj.uswr.ac.ir on 2026-11-03]

[DOR: 20.1001.1.17358191.1401.22.85.6.4]

نوع‌شناسی فوق نشان می‌دهد که اولاً علاوه بر افسردگی، احساسات دیگری نیز وجود دارند که موجب خودکشی می‌شوند و ثانیاً محیط فرهنگی اجتماعی تا حدی معنای خودکشی را به‌عنوان یک گزینه یا راه برای مقابله شکل می‌دهد (آبروتین و مولر، ۲۰۱٤).

آبروتین و مَولِر (۲۰۱۸) همچنین در مقاله «به‌سوی نظریه فرهنگی- ساختاری خودکشی: بررسی قاعده‌مندی مفرط و ناخرسندیهای آن» مطرح می‌کنند که نظریه دورکیم به دلیل اتکای مفرط بر نیروهای ساختاری، مجموعه قابل‌توجهی از موارد ازجمله نقش فرهنگ در آسیب‌پذیری در برابر خودکشی را نادیده می‌گیرد. آنان برآنند که برای رفع این شکاف، یک چهارچوب نظری جدیدی را با تمرکز بر پویاییهای فرهنگی در سطح میانه[1] ارائه دهند که بررسی کند که چه زمان و چگونه فرهنگ در ایجاد آسیب‌پذیری در برابر خودکشی در مکانها یا اجتماعات نقش بازی می‌کند.

آنان استدلال می‌کنند که رابطه قواعد فرهنگی با میزانهای خودکشی متکی است بر ۱) درجه انسجام فرهنگی ۲) وجود رهنمودهای مرتبط با تجویز یا منع خودکشی ۳) درجه تبدیل این رهنمودها به معانی درونی شده مؤثر بر فرایندهای روان‌شناختی اجتماعی و ٤) درجه بسته‌بودن فضای اجتماعی (آبروتین و مَولِر، ۲۰۱۸).

به نظر آنان خودکشی ممکن است پیامد سطوح بالای قاعده‌مندی برحسب مؤلفه‌های فوق باشد. در مورد انسجام فرهنگی می‌توان گفت به دلیل فقدان اجماع، چند پارگی و تعدد گروهها، هیچ‌کس احساس تعلق و دسترسی به همه عناصر فرهنگی جامعه را ندارد اما هنگام تمرکز بر مؤلفه‌های فرهنگی یک سازمان یا گروههای غیررسمی نظامهای فرهنگی منسجمی را می‌توان دید. انسجام فرهنگی به دلیل ایفای نقش سپر حفاظت از فرد در برابر ناهنجاری، نمی‌تواند محرک خودکشی باشد.

فرهنگ، خود را در قالب الگوها نشان می‌دهد و الگوها در رهنمودهایی ریشه دارند که

1. meso level

[Downloaded from refahj.uswr.ac.ir on 2026-11-03]

[DOR: 20.1001.1.17358191.1401.22.85.6.4]

احساسات، نگرشها و کنشها را به شیوه‌های تجویز یا منع شده هدایت می‌کنند (آبروتین و مَولِر، ۲۰۱۸).

این رهنمودها اولاً معانی تعمیم‌یافته‌ای را در مورد نحوه احساس، تفکر و کنش فرد و ثانیاً مجازاتهای صریح و ضمنی مربوط به نقض انتظارات حول آن معانی و ثالثاً میزان آزادی عمل کنشگران برای ساختن یا دستکاری نقشهایشان را ارائه می‌کنند (آبروتین و مَولِر، ۲۰۱۸).

تحمیل تقاضاها و اجبارهای نقش بر هر کنشگر، در حیطه رهنمودهای فرهنگی‌ای است که به دلیل خصلت تکرارشوندگی عمدتاً توسط کنشگران درونی می‌شوند. زمینه‌مند بودن میزان آزادی و شدت مجازات، پیامدهایی همچون مسخره‌شدن یا شرمساری و نیز شیوه‌های ترمیم وابسته به موقعیتی خاص را به دنبال دارد. از آن‌جایی‌که افراد معیارها یا معانی مربوط به هویت، منزلت، عناصر موقعیتی و غیره را که دائماً در مقابل اطلاعات بیرونی مربوط به این پدیده‌ها ارزیابی می‌شوند را درونی می‌کنند، زمانی که معیارهای درونی و اطلاعات بیرونی متجانس باشند، تعاملات و عملکردها مطابق برنامه‌ریزی پیش می‌روند. در صورت عدم تجانس، تأثیر منفی را تجربه کرده و برای ایجاد تجانس تلاش می‌کنند. زیرا فرد ممکن است به دیگران واقعی یا دیگری تعمیم‌یافته که بازنمای هویت گروهی یا هویت اجتماعی (جنسیت، شغلی و ...) اوست دلبسته باشد و به‌طور طبیعی فرد رفتار خویش را بر اساس مهم‌ترین هویت تنظیم می‌کند و هرگاه این تعهدات نقض شوند فرد احساس گناه و شرم می‌کند (آبروتین و مَولِر، ۲۰۱۸).

انسجام فرهنگی در محیط‌های کوچک‌تر مانند محله برجسته‌تر است و ویژگیهای ساختاری خاص آنها سطح انسجام بالاتر را تسهیل می‌کند. زیرا شبکه منسجمی شکل می‌گیرد که محصول انسداد اجتماعی است که هم هزینه نظارت را کاهش می‌دهد و هم موجب افزایش تراکم اخلاقی مدنظر دورکیم می‌شود که به‌نوبه خود موجب ارتباطات چندجانبه و انتظارات برجسته‌تری می‌شود که محصول آن، تسهیل قاعده‌مندی و انسجام

[Downloaded from refahj.uswr.ac.ir on 2026-11-03]

[DOR: 20.1001.1.17358191.1401.22.85.6.4]

فرهنگی است که تسهیل رصد همدیگر و تحمیل انتظارات بر دیگران را در پی دارد و این امر نیز می‌تواند در بروز کنشهای خودکشانه مؤثر باشد. آنان همچنین با استفاده از مفهوم خوشه‌های خودکشی در صدد توضیح سازوکارهای فرهنگی مرتبط با خودکشی هستند. به نظر آنان بایستی از طریق تغییر جهت نگاه نظری دریافت که «چگونه فرهنگ ازلحاظ بیرونی (انسجام) و ازلحاظ درونی (هویت) انتظام می‌یابد تا سازوکارهای جدیدی را برای پیشگیری از خودکشی ارائه دهد که بر ابزارهای جامعه‌شناختی متکی باشند.

پیشینه تجربی

هلیول و پاتنام (۲۰۰٤) در مطالعه زمینه اجتماعی رفاه، رابطه مثبتی را بین سرمایه اجتماعی با سطح رفاه در سطح ملی یافتند. آنها دریافتند که سرمایه اجتماعی باعث افزایش رضایت از زندگی و کاهش میزانهای خودکشی می‌شود ولیکن طلاق با میزانهای خودکشی ارتباط مثبتی دارد.

بیرمن و مودی (۲۰۰٤) در مطالعه خودکشی و دوستی در بین نوجوانان آمریکایی، دریافتند که فعالیت بیشتر با والدین موجب کاهش افکار خودکشی در نوجوانان می‌شود. بااین‌وجود، اقدام به خودکشی یکی از والدین یا دوستان، افکار خودکشی را در بین نوجوانان دختر و پسر افزایش می‌دهد. بعلاوه نوجوانان هنگام حضور در مدارسی با تراکم بالایی از شبکه‌های دوستی، کمتر اقدام به خودکشی می‌کنند اما به‌محض اقدام به خودکشی یکی از دوستانشان به‌احتمال بیشتری اقدام به خودکشی می‌کنند.

فلاوین و رادکلیف (۲۰۰۹) در بررسی میزان خودکشی در ایالتهای آمریکا رابطه مثبتی بین سرمایه اجتماعی و خودکشی یافتند. ریکر و مور[1] (۲۰۱٦) در بررسی میزان خودکشی در ۲٦۸۸ شهرستان ایالات‌متحده دریافتند که شهرستانهای دارای میزان بالاتری از سرمایه

1. Recker & Moore

[Downloaded from refahj.uswr.ac.ir on 2026-11-03]
[DOR: 20.1001.1.17358191.1401.22.85.6.4]

اجتماعی، تنوع و تراکم جمعیتی، میزانهای خودکشی کمتری را تجربه کرده‌اند و شهرستانهایی که سطوح بالاتری از طلاق، بیکاری، فقر و تحصیلات داشته‌اند، میزانهای خودکشی بالاتری را تجربه کرده‌اند.

هودویتز و کاتلین (۲۰۱۶) در مطالعه خود دریافتند که در سالهای منتهی به سقوط اقتصادی در سال ۲۰۰۸ در اروپا میزان خودکشی کاهش یافته و با رکود اقتصادی و افزایش نرخ بیکاری نرخ خودکشی نسبتاً افزایش یافته است. لاشال و همکاران (۲۰۱۵) در مرور سیستماتیک مطالعات کیفی اقدام به خودکشی جوانان، از ترکیب مضامین مطالعات، سه مضمون: تجربه فردی: رنج مربوط به اقدام به خودکشی؛ تجربه رابطه‌ای: برای توصیف اهمیت روابط با دیگران در تمامی مراحل فرآیند رفتار خودکشانه و تجربه اجتماعی و فرهنگی: نحوه پذیرش یا طرد جوانان خودکش و خانواده‌هایشان را شناسایی کردند.

چو و همکاران (۲۰۱۷) در مطالعه‌ای فراتحلیلی نشان دادند که تعامل بین تعلق خنثی‌شده[1]، (ابعاد آن تنهایی و فقدان مراقبت متقابل، دوستان کمتر و انزوای اجتماعی است) گرانباری تصورشده[2] (نشانگر گسست اجتماعی و نشانه محاسبه ذهنی نادرست فرد در مورد ارزش مرگش نزد دیگران است) و توانایی خودکشی به‌طور قابل‌توجهی با تعداد بیشتری از اقدام به خودکشیهای قبلی مرتبط بود؛ ولیکن، اندازه اثر برای این تعاملات متوسط بود.

گلن و همکاران (۲۰۲۰) در مطالعه فراتحلیلی دریافتند که الگوهای کنونی نیز الگوهای قبلی سن، جنس، منطقه جغرافیایی و روشهای رایج خودکشی را تأیید می‌کنند. یافته‌های جدید در این بررسی، ارتباط معنادار بین نابرابری درآمد و نسبت خودکشی مرد به زن را نشان می‌دهند. فرناندز و همکاران (۲۰۲۰) دریافتند که خودکشی و انزوای اجتماعی و تنهایی دارای رابطه مثبت و مستقیمی هستند؛ اگرچه این یافته‌ها بر اساس مناطق یا نواحی اندکی

1. Thwarted belongingness.
2. Perceived burdensomeness

[Downloaded from refahj.uswr.ac.ir on 2026-11-03]
[DOR: 20.1001.1.17358191.1401.22.85.6.4]

متفاوت‌اند.

هیل و همکاران (۲۰۲۰) در فراتحلیلی دریافتند که قرارگرفتن در معرض اقدام به خودکشی با افزایش احتمال اقدام به خودکشی اما نه منجر به مرگ- همراه است. در مقابل، قرارگرفتن در معرض رفتار خودکشانه (مرکب) با افزایش احتمال خودکشی همبسته است تا اقدام به خودکشی. به‌طورکلی نتایج نشان داد که قرارگرفتن در معرض خودکشی و اقدام به خودکشی در گذشته، احتمال رفتارهای خودکشانه را در دفعات بعدی افزایش می‌دهد.

عنبری و بهرامی (۲۰۱۰) در مطالعه رابطه فقر و خودکشی در پلدختر، خشونت خانوادگی حاصل از فقر یا تجربه توأمان محرومیت و خشونت خانوادگی را دارای بیشترین اثر بر خودکشی یافته‌اند.

معیدفر و حسن‌پناه (۲۰۱۰) برآنند که عامل اصلی خودکشی در کردستان احساس انتظام اجتماعی شدید در بین زنان جوان و احساس نابسامانی اجتماعی در بین مردان جوان است. احمدی و ابوترابی زارچی (۲۰۱۲) در مطالعه رابطه سرمایه اجتماعی و خودکشی نشان دادند که متغیرهای سرمایه اجتماعی تعمیم‌یافته ساختاری و سرمایه اجتماعی نهادی ساختاری با خودکشی رابطه منفی دارند.

قاسمی و همکاران (۲۰۱۶) در مطالعه همسر آزاری و رفتار خودکشی دریافتند که همسرآزاری بسته به طول مدت و شدت آن، شانس اقدام به خودکشی را افزایش می‌دهد. دلیری و همکاران (۲۰۱۸) در فراتحلیل خودکشی در ایران نشان دادند که مشکلات خانوادگی، بیماریهای روانی، مشکلات عاطفی، اعتیاد، فقر و بیکاری و نیز شکست تحصیلی مهم‌ترین علل اقدام به خودکشی بوده‌اند. قادری و نظری (۲۰۱۹) در مطالعه خویش نشان داده‌اند که فشار اجتماعی ناشی از طلاق، توهین، ضرب و شتم و نیز کاهش مشارکت اقتصادی و افزایش نرخ بیکاری در افزایش میزان خودکشی نقش داشته است.

نعیمی، اسدی و حامدی (۲۰۲۰) نشان دادند که عوامل خانوادگی مؤثر در اقدام به

[Downloaded from refahj.uswr.ac.ir on 2026-11-03]

[DOR: 20.1001.1.17358191.1401.22.85.6.4]

خودکشی چهار دسته عامل نقشی، عامل ناشی از خانواده همسر، عامل ارتباطی و عامل خشونت خانوادگی هستند. شریف‌زادی و مرادی (۲۰۲۰) دریافتند که بین سرمایه اجتماعی و خودکشی رابطه منفی و بین مشکلات خانوادگی و مشکلات اقتصادی با خودکشی رابطه مثبت وجود دارد. میرزایی و بخارایی (۲۰۱۵) در مطالعه فراتحلیل تحقیقات خودکشی دریافتند که محققان بدون استفاده از روشهای مستقیم و مراجعه به جامعه و صرفاً با تکیه‌بر داده‌های دسته دوم، خودکشی را بررسی کرده‌اند. پراکندگی نظریه‌ها، موضوعات و روشهای مطالعه نیز در مطالعات دیده می‌شود. برغمدی (۲۰۲۰) در مطالعه فراتحلیل مطالعات خودکشی سربازان دریافت که به ترتیب متغیرهای سوءمصرف مواد مخدر، افسردگی، نبود حمایت اجتماعی و مشکلات خانوادگی بیشترین تأثیر را بر خودکشی سربازان داشته‌اند.

نظرزاده و همکاران (۲۰۱۳) در مطالعه فراتحلیلی ۲۰ مطالعه دریافتند که شایع‌ترین علل اقدام به خودکشی به ترتیب اختلافات خانوادگی، مشکلات زناشویی، محدودیتهای اقتصادی و شکست تحصیلی بوده است و درنتیجه در ایران اختلافات خانوادگی و مشکلات زناشویی نقش قابل‌توجهی در خودکشی دارند. سعادتی و همکاران (۲۰۱۹) در فراتحلیل ۳۹ مطالعه دریافتند که زنان بیش از مردان در معرض خودسوزی بوده و نرخ خودسوزی ۵/٤ در یکصدهزار نفر جمعیت است. مهم‌ترین عوامل خطر خودسوزی به ترتیب داشتن مشکلات روانی، مشکلات خانوادگی، ویژگیهای همسر و مشکلات معاشرت با همسر بوده‌اند.

روش

روش اصلی در این پژوهش، روش فراترکیب[1] است که ریشه در این مفروضه دارد که دانش امری انباشتی و تراکمی است و گسترش دانش در مورد یک موضوع می‌تواند از طریق «یکپارچه‌سازی و تلفیق[2] شواهد پیشین» حاصل آید (هانتر و همکاران، ۱۹۸۲). از این لحاظ

1. meta- synthesis
2. integration

[Downloaded from refahj.uswr.ac.ir on 2026-11-03]

[DOR: 20.1001.1.17358191.1401.22.85.6.4]

دقیقاً در مقابل دیدگاه «تحول انقلابی[1]» و جابه‌جایی پارادایمی کوهن[2] قرار می‌گیرد. ترکیب تفسیری[3]، می‌پذیرد که «یک واقعیت مشترک بنیادینی وجود دارد که می‌تواند از طریق تحقیق کشف شود»(هون[4]، ۲۰۱۳).

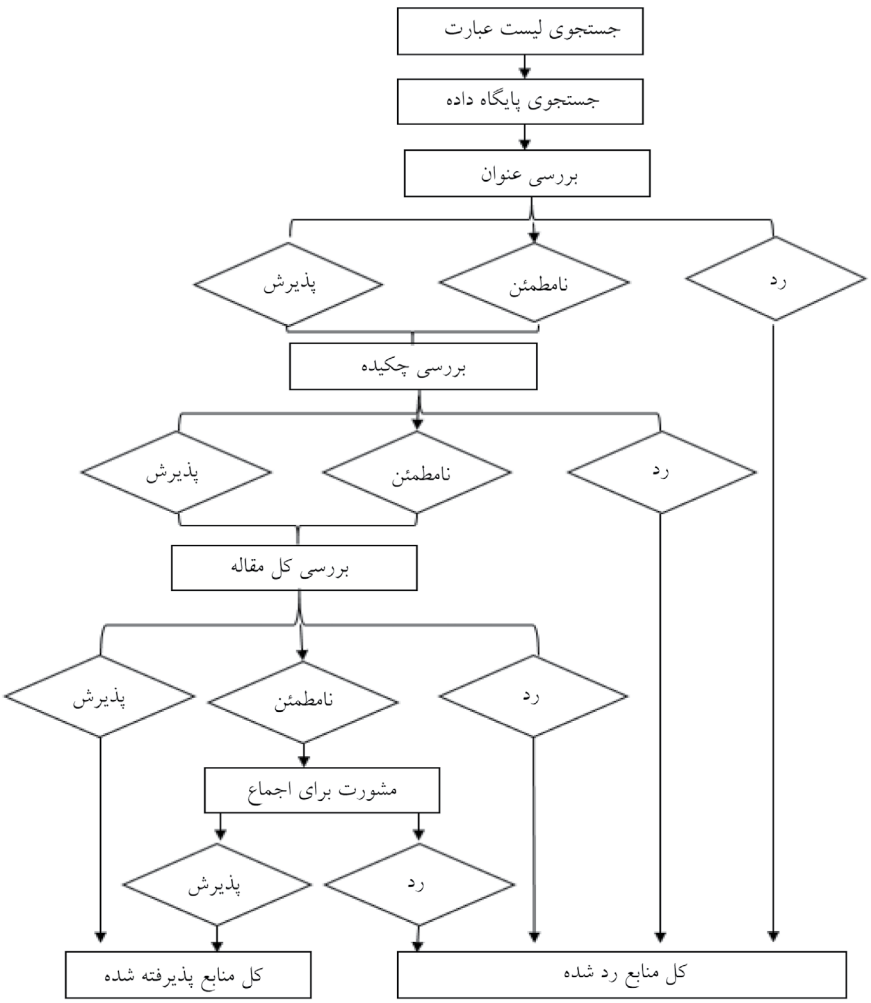
ترکیب تفسیری به تجمیع شواهد برای ارائه تفسیر می‌پردازد و می‌تواند از این مطالعات، مقوله‌ها و سازه‌هایی استخراج کند که هم دلالتهایی در زندگی فردی و اجتماعی داشته باشند و هم در پالایش یا ارائه یک نظریه مفید باشند که در این مطالعه، مقوله‌های استخراج‌شده در قالب روش نظریه زمینه‌ای ارائه شده‌اند. جامعه آماری، مقاله‌های پژوهشی دارای متن کامل حاصل از مطالعات کیفی در مورد پدیده خودکشی در ایران و چاپ‌شده در مجلات علمی داخلی و خارجی به زبانهای فارسی و انگلیسی است که در پایگاههای «مرکز اطلاعات علمی جهاد دانشگاهی[5]»، «پایگاه مجلات نور[6]»، «مگیران[7]» و «پرتال علوم انسانی[8]»، «ایرانداک[9]»، «گوگل اسکولار[10]»، «اسکوپوس[11]»، «ساینس دایرکت[12]» و «پاب‌مد[13]» مستندسازی شده‌اند. در هر گام تعدادی از مقالات که به دلیل کمی‌بودن مطالعه، نداشتن متن کامل، همپوشانی متن داخلی و خارجی یک مقاله، شرایط تحلیل را نداشته‌اند، کنار نهاده و بر اساس ملاکهای تمام‌متن بودن، حاصل مطالعه کیفی و میدانی‌بودن، ۲۹ مقاله انتخاب شد (شکلهای ۱ و ۲).

1. revolutionary progress
2. kuhn
3. Interpretation Synthesis
4. Hoon
5. www.sid.ir
6. www.noormags.ir
7. www.magiran.com
8. www.ensani.ir
9. www. Irandoc.ac.ir
10. Google scholar
11. Scopus
12. ScienceDirect.com
13. Pubmed

[Downloaded from refahj.uswr.ac.ir on 2026-11-03]

[DOR: 20.1001.1.17358191.1401.22.85.6.4]

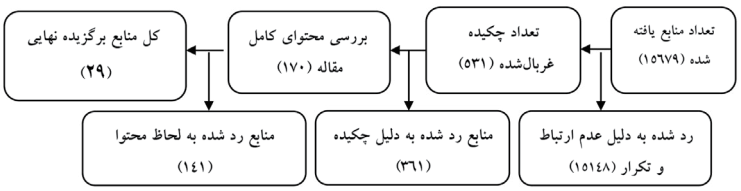
شکل (۱) فرایند جستجو و اعتبارسنجی منابع

منبع: (ساندولوسکی و باروسو، ۲۰۰۷)

[Downloaded from refahj.uswr.ac.ir on 2026-11-03]
[DOR: 20.1001.1.17358191.1401.22.85.6.4]

شکل (۲) فرایند روندنمای جستجو، مرور و انتخاب منابع

واحد تحلیل در این پژوهش، مقاله پژوهشی حاصل از مطالعه کیفی است و بر اساس طراحی یک فقره چک‌لیست با سؤالات ارزیاب، از بین مقالات نگاشته شده به زبان فارسی و انگلیسی در دهه‌های ۱۳۸۰ و ۱۳۹۰ و با جستجوی واژه‌های خودکشی[1]، اقدام به خودکشی[2]، افکار خودکشی[3]، خودسوزی[4] و معادل انگلیسی آنها، اطلاعات موردنیاز از هر مقاله گردآوری شده‌اند. برای تعیین اعتبار از شیوه اعتبار صوری استفاده شده و اعتبار آن مورد تأیید متخصصان قرار گرفت. برآورد پایایی بر اساس ضریب کاپای کوهن[5] (کرک و میلر[6]، ۱۹۸۶) که ناظر بر تعیین میزان توافق بین کدگذاران محتوا یا داده‌هاست (معیاری عددی است بین ۱- تا ۱+ و هراندازه به ۱+ نزدیکتر باشد بیانگر وجود توافق مناسب و معتبر است و هراندازه به ۱- نزدیکتر و کمتر از صفر باشد، نشانگر توافق ضعیف و بی‌اهمیت تا فقدان توافق است) و در این مطالعه ۰/۷۸۲ بوده است که نشانگر پایایی مناسب کدگذاری داده‌هاست.

در این مطالعه، عمدتاً از نقل قولهای مشارکت‌کنندگان (اقدام‌کننده به خودکشی یا اصطلاحاً خودکشی ناموفق) در تحقیقات و در موارد معدودی نیز از سازه‌های مرتبه دوم استفاده شده و با استفاده از نرم‌افزار Nvivo نسخه ۱۲ نسبت به کدگذاری باز عبارات معنایی و کدگذاری محوری مبادرت شده است. منظور از سازه مرتبه دوم مقوله‌ها و مضامینی است که نویسندگان تحقیق یا مقاله مطابق روش تحلیل کار خود ساخته‌اند.

1.suicide 2. Suicidal Attempt 3. Suicidal ideation
4. self-immolation 5. Cohen's kappa coefficient 6. Kirk and Miller

[Downloaded from refahj.uswr.ac.ir on 2026-11-03]
[DOR: 20.1001.1.17358191.1401.22.85.6.4]

یافته‌ها

بر اساس یافته‌های جدول شماره (۱)، همه مطالعات به روش کیفی انجام شده‌اند. ۱۹ مورد از مطالعات در استانهای غربی و عمدتاً کردنشین کشور شامل ایلام، لرستان، کرمانشاه و همدان انجام شده و جمعیت موردمطالعه آنان عمدتاً زنان است. حجم نمونه کل مطالعات ۵۹۹ نفر، سهم نمونه آماری در هر تحقیق به‌طور میانگین تقریباً ۲۱ نفر، در تمام مطالعات از روش نمونه‌گیری هدفمند استفاده شده و ابزار اندازه‌گیری کلیه مطالعات مصاحبه بوده است. ۹ مطالعه به روش نظریه زمینه‌ای (گرندد‌تئوری)، ۵ مطالعه به روش پدیدارشناسی و ۵ مطالعه به روشهای تحلیل محتوای مرسوم و بقیه مطالعات با استفاده از سایر روشهای کیفی انجام شده‌اند. تنها ٤ مطالعه مربوط به دهه ۱۳۸۰ است و بقیه مطالعات در دهه ۱۳۹۰ انجام گرفته‌اند و از این حیث که محققان بیشتری به مطالعات کیفی درزمینه خودکشی روی آورده‌اند، قابل‌تأمل و مناسب است.

جدول (۱) طبقه‌بندی روش‌شناختی مقالات

کد تحقیق	عنوان کوتاه	نویسنده اول	سال	مکان اجرا	روش تحقیق	جامعه آماری	تعداد نمونه	روش نمونه‌گیری	ابزار
۱	جامعه‌پذیری و خودکشی	نعیمی	۲۰۰۸	کلاله گلستان	کیفی	زنان	۷	هدفمند	مصاحبه
۲	باورهای فرهنگی خودکشی	عنبری	۲۰۰۹	کوهدشت و پلدختر	کیفی	زنان	۸۰	هدفمند	مصاحبه گروه کانونی
۳	مدرنیته و خودکشی	جمشیدیها	۲۰۱۰	لرستان	تفسیری	دختران لک	۳۰	نظری	مصاحبه، مشاهده، اسناد
٤	عوامل خانوادگی خودکشی	کیانی	۲۰۱۳	ساری	پدیدارشناسی	–	۲۰	هدفمند	مصاحبه

[Downloaded from refahj.uswr.ac.ir on 2026-11-03]

[DOR: 20.1001.1.17358191.1401.22.85.6.4]

کد تحقیق	عنوان کوتاه	نویسنده اول	سال	مکان اجرا	روش تحقیق	جامعه آماری	تعداد نمونه	روش نمونه‌گیری	ابزار
۵	برساخت اجتماعی خودکشی	قادرزاده	۲۰۱٤	آبدانان	گرندد‌تئوری	جوانان	۸	هدفمند و نظری	مصاحبه عمیق، اسناد
٦	پدیدارشناسی خودکشی	قادرزاده	۲۰۱٤	آبدانان	پدیدارشناسی	جوانان	۸	هدفمند و نظری	مصاحبه عمیق
۷	عبور از امر مسکوت مانده	کوچکیان	۲۰۱٦	شهر تهران	گرندد‌تئوری	زن و مرد	۱۱	هدفمند	مصاحبه
۸	خودسوزی زنان	سفیری	۲۰۱٦	ایلام	کیفی	زنان	۱۲	هدفمند و نظری	مصاحبه عمیق
۹	تبیین فرهنگی خودکشی	نبوی	۲۰۱۷	ایلام	کیفی	زنان	۲۰	هدفمند و گلوله برفی	مصاحبه
۱۰	اقدام به خودکشی	زارع شاه‌آبادی	۲۰۱۷	آبدانان	کیفی	زنان	۲۳	هدفمند	مصاحبه
۱۱	روایت خودکشی	گلچین	۲۰۱۸	کرج	گرندد‌تئوری	دانشجویان	۱۰	هدفمند	مصاحبه عمیق
۱۲	تجارب زیسته خودکشی	رضایی نسب	۲۰۱۸	ایلام	گرندد‌تئوری	زنان	۲۰	هدفمند و نظری	مصاحبه، اسناد
۱۳	تجربه زیسته خودسوزی	باقری	۲۰۱۹	کوهدشت	پدیدارشناسی	زنان	۱۰	هدفمند	مصاحبه عمیق
۱٤	مطالعه جامعه‌شناختی خودکشی	کوچکیان	۲۰۲۰	تهران	پدیدارشناسی	زنان	۲۳	هدفمند	مصاحبه ساختارنیافته
۱۵	مطالعه پدیدارشناختی خودسوزی	یوسفی	۲۰۱۸	جوانرود و روانسر	برساختگرایی	زنان	۱٦	هدفمند	مصاحبه عمیق

[Downloaded from refahj.uswr.ac.ir on 2026-11-03]
[DOR: 20.1001.1.17358191.1401.22.85.6.4]

کد تحقیق	عنوان کوتاه	نویسنده اول	سال	مکان اجرا	روش تحقیق	جامعه آماری	تعداد نمونه	روش نمونه‌گیری	ابزار
۱۶	زمینه فرهنگی اجتماعی خودکشی	کیوان آرا	۲۰۱۰	اصفهان	تحلیل مضمون	زنان	۵۰	هدفمند	مصاحبه
۱۷	زنان قربانی خودسوزی	بوستانی	۲۰۱۳	لرستان	گرنددتئوری	زنان	۱۱	هدفمند	مصاحبه
۱۸	بررسی کیفی اقدام به خودکشی	رضایی	۲۰۱۴	کرمانشاه	تحلیل محتوا	زنان	۹	هدفمند	مصاحبه
۱۹	مدل تبیین خودکشی	خانکه	۲۰۱۵	کرمانشاه	گرنددتئوری	زنان و نزدیکان	۲۷	هدفمند	مصاحبه
۲۰	مضامین فرهنگی خودکشی	بذرافشان	۲۰۱۵	شیراز	گرنددتئوری	نوجوانان	۱۶	هدفمند و نظری	مصاحبه
۲۱	عوامل خطر خودکشی نوجوانان	بذرافشان	۲۰۱۶	شیراز	تحلیل محتوا	نوجوانان	۱۴	هدفمند	مصاحبه
۲۲	اعتیاد والدین و اقدام به خودکشی	بذرافشان	۲۰۱۶	شیراز	گرنددتئوری	نوجوانان	۱۳	هدفمند و نظری	مصاحبه
۲۳	عوامل مرتبط با اقدام به خودکشی	خزلی	۲۰۱۹	گیلان غرب	پدیدارشناسی	زنان	۱۷	هدفمند و گلوله برفی	مصاحبه
۲۴	بررسی کیفی خودسوزی	تابان	۲۰۱۹	کرمانشاه، ساری و تهران	تحلیل محتوا	زنان	۲۰	هدفمند	مصاحبه
۲۵	خودکشی زنان کرد	یوسفی لبنی	۲۰۱۹	مناطق کردنشین ایران	تحلیل محتوا	زنان	۲۵	گلوله برفی	مصاحبه عمیق

[Downloaded from refahj.uswr.ac.ir on 2026-11-03]

[DOR: 20.1001.1.17358191.1401.22.85.6.4]

کد تحقیق	عنوان کوتاه	نویسنده اول	سال	مکان اجرا	روش تحقیق	جامعه آماری	تعداد نمونه	روش نمونه‌گیری	ابزار
۲۶	بررسی تجربه زیسته خودکشی	شمسایی	۲۰۲۰	همدان	پدیدارشناسی	زن و مرد	۱۶	هدفمند	مصاحبه عمیق
۲۷	چالشهای پیش‌روی زنان خودکش	یوسفی لبنی	۲۰۲۰	مناطق کردنشین ایران	تحلیل محتوا	زنان	۱۹	هدفمند/ گلوله‌برفی	مصاحبه
۲۸	انگیزه خودکشی زنان ایران	کیوان‌آرا	۲۰۲۰	اصفهان	تحلیل مضمون	زنان	۵۲	هدفمند	مصاحبه
۲۹	برساخت رسیدن به خودکشی	ایاسه	۲۰۲۰	کرمانشاه	گرندد‌تئوری	زنان	۱۴	هدفمند	مصاحبه

جدول (۲) یافته‌های پژوهشهای ورودی به فراتحلیل

کد تحقیق	نام محقق اول	مفهوم (کدگذاری باز)
۱	نعیمی،۲۰۰۸	خانواده گسترده، ازدواج اجباری، ازدواج در سن پایین، عدم توجه به خواسته دختر درزمینه ازدواج، فقدان حمایت عاطفی، پرخاشگری، تحقیر نزد دیگران
۲	عتبری، ۲۰۰۹	مذمومیت طلاق، نگرش منفی به عشق قبل از ازدواج، انگ اجتماعی، ناموس‌پرستی، تعصب، فقر اقتصادی، بیکاری، اعتیاد، اختلاف فرهنگی بین نسلی، خشونت خانوادگی، ازدواج تحمیلی، اختلاف خانوادگی، طایفه‌گرایی، شکست عشقی، مشکلات روحی، سختگیری و سهل‌گیری در مدیریت خانواده
۳	جمشیدیها ۲۰۱۰	کنترل ناشی از سنتهای قدرتمند، احساس بی‌قدرتی در تعیین سرنوشت، فرایند مدرنیزاسیون سریع و شتابان، تعارض سنت و مدرنیته در مورد پوشش ظاهری و مدیریت بدن زنان، تعارض سنت و مدرنیته در مورد شیوه رفتار زنان در عرصه عمومی، طرد اجتماعی

[Downloaded from refahj.uswr.ac.ir on 2026-11-03]
[DOR: 20.1001.1.17358191.1401.22.85.6.4]

کد تحقیق	نام محقق اول	مفهوم (کدگذاری باز)
٤	کیانی، ۲۰۱۳	طلاق والدین، طلاق عاطفی، طرد، ناسزاگویی، تحقیر، سبک مستبدانه فرزندپروری، فقدان تشویق از جانب والدین، اعتیاد والدین، سابقه خودکشی ناموفق یکی از والدین، بیماری روانی یکی از والدین، فقدان جهت‌گیری مذهبی، بی‌معنایی زندگی، دخالت اطرافیان، نبود تفریح، بیکاری
٥	قادرزاده، ۲۰۱٤	اختلافات خانوادگی، عادی‌شدن نزاع، خشونت خانگی، ازهم‌گسیختگی خانوادگی، عدم‌حمایت خانواده، تحقیر والدین، اعتیاد، سختگیریهای نابجا، ضعف فرهنگی، سربار قلمداد کردن، بی‌کسی، بیکاری، افت تحصیلی، عدم موفقیت در دانشگاه، ناتوانی در ادامه تحصیل، فقر مالی، ناکامیها، دوستان ناباب، فشار خانواده، کنترل شدید بر فرد، پدرسالاری، سرزنش خانواده، تقلید از دیگران، مقایسه خود با هم‌سن و سالان، فقدان حریم شخصی، نادیده گرفته شدن، شکست عشقی
٦	قادرزاده، ۲۰۱٤	امتیازگیری از والدین، هشدار به والدین، جلب‌توجه، تهدید اطرافیان، کسب محبت دیگران، مقابله با هنجارهای سنتی، واکنش به فشارهای محیطی، مقابله با فشار اجتماعی، ابراز وجود، نه گفتن به اجتماع، رهایی و جسارت، مقابله با ناامیدی، فرار از وضعیت نابسامان، فرار از مشکلات، اعتیاد
۷	کوچکیان، ۲۰۱٦	خیانت جنسی، روحیه لجبازی، ترجیح منافع فردی، دروغ‌گویی، پنهان‌کاری، ازدواج تحمیلی، نارضایتی از زندگی مشترک، ظاهرگرایی، فرار از منزل، مشاجره مداوم، بی‌اعتباری، سنت‌شکنی، قطع رابطه زناشویی (دریغ خود)، خودزنی، برخورد تند خانواده، عدم مراجعه به مشاور، نادیده انگاشتن فرد
۸	سفیری، ۲۰۱٦	مردسالاری، تعصب‌گرایی، خشونت خانگی، کنترل اجتماعی شدید، دخالت اطرافیان و خانواده شوهر، احساس سرباری، انگ ناموسی، افسردگی، احساس بن‌بست، محرومیت، فقر، ناامیدی از بازگشت به خانواده پدری، مخالفت خانواده با طلاق، مقابله با فشار اجتماعی

[Downloaded from refahj.uswr.ac.ir on 2026-11-03]

[DOR: 20.1001.1.17358191.1401.22.85.6.4]

کد تحقیق	نام محقق اول	مفهوم (کدگذاری باز)
۹	نبوی، ۲۰۱۷	نیاز به رسمیت شناخته شدن، خودکشی به‌مثابه ابزار اعتراض، کنترل شدید، پدر متعصب، تضاد ارزشی، ازدواج زورکی، فاصله سنی زیاد با همسر، بددهنی همسر، بدگمانی و شکاکیت همسر، اعتیاد همسر، ترس از لکه‌دار شدن حیثیت خانواده، ناامیدی از آینده، خودکشی به‌مثابه راه نجات، خودکشی به‌مثابه تقدیر
۱۰	زارع، ۲۰۱۷	فقدان محبت در خانواده، سردی روابط، ناتوانی در ابراز عواطف، جلب محبت، واکنش به بی‌تفاوتی، درخواست حقوق زنانه، خروج از شرایط ناخوشایند، اعتراض به مردسالاری، محدودیت افراطی، شرمساری و بی‌آبرویی، سرزنش نزدیکان، طرد اجتماعی، تهدید به طلاق، انگ طلاق، واکنش به طلاق، رهایی از تنش، بن‌بست
۱۱	گلچین، ۲۰۱۸	ناکامی، بی‌هدفی، ازدواج اجباری، فشار روانی، تفاوت دانشگاه با محیط مورد انتظار، شکست عشقی، افت تحصیلی، سرزنش اطرافیان، فشار اقتصادی، فشار اجتماعی، گسست خانوادگی، فقدان تجربه روابط اجتماعی با جنس مخالف قبل از دانشگاه، گسست دینی، شکاف نسلی، نابرابری جنسیتی، نیاز به توجه، انزوا، انگ، فقدان حمایت، طرد، از دست دادن سرمایه اجتماعی، آسیب جسمی و روانی، بازگشت ناموفق و تکرار خودکشی
۱۲	رضایی نسب، ۲۰۱۸	اختلاف با همسر، ازدواج اجباری، اختلاف با خانواده، خیانت همسر، بیماری جسمی، تعصبات خانواده، خشونت خانگی، ناکامی در ازدواج، فوت نزدیکان، دخالت خانواده همسر، طلاق والدین، اعتیاد اعضا خانواده، دروغگویی همسر، فقر، وابستگی مالی به دیگران، ناامیدی، خلاص‌شدن از وضعیت، تهدیدکردن، نبود حمایت اجتماعی، بی‌اعتمادی، کنترل شدید اجتماعی، سابقه اقدام به خودکشی اطرافیان، توجه تک‌بعدی به خانواده، عدم یادگیری مهارتهای زندگی، رویگردانی از معنویت

[Downloaded from refahj.uswr.ac.ir on 2026-11-03]
[DOR: 20.1001.1.17358191.1401.22.85.6.4]

کد تحقیق	نام محقق اول	مفهوم (کدگذاری باز)
۱۳	باقری، ۲۰۱۹	مردسالاری، ترک تحصیل اجباری، ازدواج تحمیلی، ازدواج در سن پایین، اهمیت طایفه، نظارت غیررسمی شدید، تقلید، خانواده گسترده، ناامیدی، نزاع خانوادگی، نبود خدمات مشاوره‌ای، تأمین‌نشدن عاطفی، شکست در مدیریت تهدید به خودسوزی، خشونت مرد، خیانت مرد، تابوی طلاق، دردسر طلاق، طرد از خانواده، مشکلات مالی و عاطفی بعد از طلاق، گریز از شرایط نامطلوب، خودسوزی برای شنیدن صدا، واکنش به تهمت، دسترسی سریع به مواد آتش‌زا، سنت‌گرایی
۱٤	کوچکیان و همکاران، ۲۰۲۰	سنت‌گریزی، سنت‌شکنی، پنهانکاری، روابط آزاد با جنس مخالف، رفتارهای غیرقانونی، ازدواج زودهنگام، ترک تحصیل، فرار از منزل، احساسات مدیریت نشده، والدین کناره‌گیر، سابقه خودکشی در خانواده، خشونت خانوادگی، مشاجره مداوم والدین، طرد از مدرسه، محل سکونت پرخطر، فقدان حامی
۱۵	یوسفی، ۲۰۱۳	اختلاف با همسر، اختلاف با خانواده همسر، سرزنشگری خانواده همسر، مشکلات اقتصادی، نداشتن مسکن، فقر، سختگیری والدین، مخالفت والدین با ادامه تحصیل، یکنواختی زندگی، خودکشی به‌مثابه نمایش شجاعت، خودکشی ابزار رهایی
۱٦	کیوان‌آرا، ۲۰۱۰	مشکلات خانوادگی، ازدواج تحمیلی، شکست عشقی، انگ اجتماعی، فشار توقعات بالا، فقر، تعارض ارزشی
۱۷	بوستانی و همکاران، ۲۰۱۳	سابقه طلاق، ننگ طلاق، خانواده ناسازگار، اختلاف خانوادگی، سرخوردگی اقتصادی، دسترسی به آتش، خودسوزی برای رهایی، خودسوزی ابزار تهدید، ترمیم روابط اجتماعی، پشیمانی، مردسالاری، نومیدی اقتصادی، شیوع خودکشی
۱۸	رضایی، ۲۰۱٤	افسردگی، فشار روانی اجتماعی، دلخوری از شوهر، مشکل رابطه پدر و پسر، مذمومیت طلاق، شکست در مقابل مشکلات، تقلید، خودسوزی به‌عنوان تهدید، دسترسی آسان به مایع اشتعال‌زا، تمایل زیاد به مردن (افکار خودکشی)، خودکشی به‌مثابه اعتراض

[Downloaded from refahj.uswr.ac.ir on 2026-11-03]

[DOR: 20.1001.1.17358191.1401.22.85.6.4]

کد تحقیق	نام محقق اول	مفهوم (کدگذاری باز)
۱۹	خانکه، ۲۰۱۵	اختلاف خانوادگی، دسترسی آسان به ابزار خودکشی، تهدید به خودکشی، ناتوانی در مدیریت تهدید، عدم توجه شوهر به نیاز روانی، کمبود توجه عاطفی، فقدان دسترسی به خدمات بهداشت روان، اختلاف زناشویی، سابقه خودکشی اطرافیان، نزاع خانوادگی، افسردگی، ازدواج زودهنگام، ازدواج سنتی، نارضایتی در ازدواج، زندگی با چند عروس، مذمومیت طلاق، پذیرش فرهنگی، جلب‌توجه، خودکشی ابزار اعتراض، ناتوانی جسمی، مشکل ذهنی، طردشدگی، داغ ننگ
۲۰	بذرافشان، ۲۰۱۵	اعتقاد مذهبی، مشکل عاطفی، شکست عشقی، تغییر فیزیولوژیک، طلاق والدین، زندگی با ناوالد، ازدواج مجدد والدین، اختلافات خانوادگی، فقر، بحران اقتصادی خانواده، اعتیاد والدین، فشارهای اجتماعی، شکست در کنکور پزشکی، سابقه خودکشی، بی‌اعتمادی، انگ، ناآگاهی خانواده، ناتوانی در حل مسئله
۲۱	بذرافشان، ۲۰۱۶	احساس نومیدی، افسردگی، شرمساری، اعتیاد والدین، اعتیاد پدر، درگیری با پدر، فقر مالی، مقایسه‌کردن، فروپاشی خانواده، دعوای والدین با هم، خشونت پدر، طلاق والدین، سابقه خودکشی در خانواده، یادگیری رفتار خودکشانه
۲۲	بذرافشان، ۲۰۱۶	طلاق والدین، مشکلات عاطفی، بلوغ، باورهای مذهبی، مشکلات عشقی، مسائل ازدواج، فقر، اختلافات خانوادگی، فقدان حمایت حرفه‌ای، سابقه خودکشی اطرافیان، اثر رسانه، مشکلات تعاملی در خانواده، تعارض با والدین، اعتیاد والدین به الکل یا مواد مخدر
۲۳	خزلی، ۲۰۱۹	احساس نومیدی، افکار خودکشی، نگرش به خودکشی، خودکشی به‌مثابه ابزار رهایی، اختلافات زناشویی، فقدان تعامل در خانواده، حمایت ناکافی خانواده، ازدواج اجباری، پذیرش فرهنگی، دیدگاه خانواده نسبت به خودکشی، سابقه خانوادگی خودکشی، ترساندن شوهر، تنبیه شوهر، فرار از مشکلات، ناکام گذاشتن شوهر

[Downloaded from refahj.uswr.ac.ir on 2026-11-03]

[DOR: 20.1001.1.17358191.1401.22.85.6.4]

کد تحقیق	نام محقق اول	مفهوم (کدگذاری باز)
۲۴	تابان، ۲۰۱۹	پایان بدبختی، اثبات بی‌گناهی، ایجاد حس شفقت، احساس نومیدی، فشار غیرقابل‌تحمل، تبعیض، مردسالاری، پذیرش فرهنگی، حضانت فرزند، انگ طلاق، مشکل مالی، سابقه خودکشی، افکار خودکشی، تهمت شوهر، مشکل با نزدیکان، اعتیاد همسر، اختلاف زناشویی، خشونت، شکست عشقی، خودکشی نمایشی
۲۵	یوسفی، ۲۰۱۹	سختگیری والدین، دخالت والدین، سرزنش فامیل، طلاق والدین، فقدان حمایت، بیکاری، فقر، فقدان استقلال مالی، زندگی با خانواده شوهر، خشونت، آزار جنسی، غلبه ارزشهای مدرن، خانواده نابسامان، طلاق، اطرافیان معتاد، اختلاف خانوادگی، نومیدی، آینده‌هراسی، خودکشی اعتراض، خودکشی ابزار دیده‌شدن، برای ترساندن، جلب‌توجه همسر، شجاعت‌نمایی، تنبیه اطرافیان، ایجاد احساس گناه در مردم، دسترسی آسان به ابزار خودکشی، مدبودن خودسوزی در منطقه
۲۶	شمسایی، ۲۰۲۰	زندگی غمگنانه، افسردگی، نومیدی، تعارضات درونی، مشکل تعامل، احساس پوچی، خودکشی ابزار رهایی، سابقه خودکشی، فقدان ارتباطات اجتماعی، مشکلات مالی، فقدان حمایت اجتماعی، نیاز به تعلق، کمبود عاطفی، طردشدگی
۲۷	یوسفی، ۲۰۲۰	اعتمادبه‌نفس پایین، آینده‌هراسی، پشیمانی، فقدان حمایت عاطفی، خلأ معنوی، مشکل ظاهری، فقدان حمایت مالی برای جراحی ترمیمی، فقدان امکانات بهداشتی موردنیاز، عدم آموزش در مورد شیوه درمان، فقدان مشاوره روانی، رفتار نامناسب پرسنل درمان، انگ اجتماعی، اختلال در روابط، قطع درمان
۲۸	کیوان‌آرا، ۲۰۲۰	اختلاف خانوادگی، شرایط غیرقابل‌تحمل، بی‌توجهی عاطفی، طلاق، ناباروری، بی‌اعتمادی، داغ ننگ، روابط فرا زناشویی، شرمساری، چالش تحصیلی، اعتمادبه‌نفس پایین، مشکل زناشویی، روابط پنهانی، خانواده سختگیر، نقض هنجار خانواده، جلب‌توجه، قصد تأثیر بر دیگران، خودکشی به‌مثابه رهایی

[Downloaded from refahj.uswr.ac.ir on 2026-11-03]

[DOR: 20.1001.1.17358191.1401.22.85.6.4]

کد تحقیق	نام محقق اول	مفهوم (کدگذاری باز)
۲۹	ایاسه، ۲۰۲۰	فرهنگ عشیره‌ای محله حاشیه شهر، تعصب، سنت‌گرایی، خانواده گسترده، خودکشی ابزار اعتراض، خودکشی برای تغییر دیگران، عشق پنهان، ازدواج اجباری، هم‌خانگی، خودکشی والدین، اعتیاد در خانواده، شوک طلاق، طلاق والدین، آبرو، محدودشدن روابط، کتک‌خوردن، بی‌توجهی والدین، فقر، تحقیر

جدول (۳) فرایند کدگذاری محوری

زیرمقوله و کد[1]های مطالعات بررسی‌شده	مقوله محوری	حیطه	بعد
طلاق (٤-٨-١٠-١١-١٦-١٧-٢٥-٢٨)، مشکلات حین و بعد طلاق (٨-١٠-١٢-١٣)، طلاق والدین (٤-١٢-٢٠-٢١-٢٢-٢٥)، مذمومیت طلاق (٢-٨- ١٣-١٩-١٧-٢٠-٢١-٢٢-٢٥)	معضلات طلاق	خانواده	علی
خیانت (١٢-١٣)، خیانت جنسی و شقوق آن (١٣-١٢-٧-١٤-٢٨)	روابط فرا زناشویی	خانواده	علی
بی‌توجهی و شقوق آن (٤-٢-١- ٥-١١-١٢- ١٩-٢٠-٢٤-٢٥-٢٦-٢٧-٢٩)، عدم‌حمایت (١-٥٧-١٤-١٢-٥-١١)، فقدان محبت (٥-٦-١٠)، نادیده انگاشتن (٥-٧)، عدم تشویق از جانب والدین (٤-١٣)، کمبود روابط و توجه عاطفی (٦-٢-١٩-٢٠-٢٢-٢٦-٢٨)، آزار روانی (٢-٤-١١)، رفتار و روابط نامناسب خانواده مثل کم‌توجهی، طرد و ... (٥-٦-٧-١٠-١٣-١٤-٢٩)، معضلات تعامل (٢٢-٢٣-٢٦-٢٩)	شکل‌گیری سازوکار حذف از درون خانواده	خانواده	علی
سخت‌گیری در خانواده (٢- ٥-١٥-٢٥-٢٨)، کنترل شدید (٣-٥-٨-٩-٢-١٣)، سبک مستبدانه فرزندپروری (٤-١٢)، مدیریت نامناسب خانواده (٢-٥-١٢)	مدیریت نابهنجارانه خانواده	خانواده	علی
مرد/ پدرسالاری (٥-٨-١٠-١٣- ٢-١٧-٢٤)			
خشونت (٢-٥-٨-١٢-١٣-١٤-٢١-٢٤-٢٥-٢٩)، نزاع و درگیری (٣-٥-١٣-١٩)	تجربه خشونت	اجتماعی	علی

۱. منظور از کد مطالعات، شماره هر تحقیق است که در کنار نام آن درج شده است. به‌عنوان‌مثال، طلاق در تحقیقات شماره ٤ و ٨ و ١٠ و ١١ و ... به‌عنوان یک مفهوم مرتبط با خودکشی مطرح بوده است.

[Downloaded from refahj.uswr.ac.ir on 2026-11-03]
[DOR: 20.1001.1.17358191.1401.22.85.6.4]

زیرمقوله و کد[1]های مطالعات بررسی‌شده	مقوله محوری	حیطه	بعد
فشار اجتماعی (۵-۶-۱۱- ۱۶-۲۰-۲۴)، سرزنش اطرافیان (۱-۱۰-۵-۱۱-۱۵)، سرزنش گری والدین (۲-۶-۲۵)	فشار اجتماعی	اجتماعی	زمینه‌ای
انگ (۲-۸-۱۰-۱۱-۱۳-۱۶-۲۰-۲۴-۲۷)، تهمت (۹-۱۳-۲۴-۲۹)	داغ ننگ	فرهنگ	زمینه‌ای
ضعف مهارتهای زندگی (۵-۱۳-۱۲-۱۴-۱۱)	تجربه محنت‌زدگی	فردی	علی
احساس بی‌قدرتی و ناتوانی (۲-۱۲-۴-۵)، احساس سرباری (۸-۴) احساس بی‌کسی (۱-۵)، ناامیدی (۶-۸-۹-۱۱-۱۷-۲۱-۲۳-۲۴-۲۵-۲۶-۲۹)، احساس بن‌بست (۸-۱۰)، آینده هراسی (۲۷-۲۵)...			
سابقه خودکشی در خانواده (۴-۵-۱۲-۱۴-۱۹-۲۱-۲۲-۲۹)، سابقه اقدام به خودکشی (۹-۱۱-۲۰-۲۴-۲۶)، افکار خودکشی (۱۸-۲۳-۲۴)	سابقه خودکشی	اجتماعی	زمینه
تقلید و الگو گرفتن خودکشی (۵-۱۶-۹-۱۸)، شیوع خودکشی (۱۷-۲۵)			
گسیختگی خانواده (۵-۱۱-۹-۱۴-۱۷-۲۱-۲۲-۲۵)، زندگی در خانواده گسترده (۱-۱۳-۲۹)، دخالت اطرافیان (۴-۸-۱۲-۱۵-۲۵)،	نابسامانی خانواده	خانواده	زمینه
اختلاف خانوادگی (۵-۱۲-۲-۸-۱۵ -۱۴- ۱۶-۱۷- ۱۹-۲۰-۲۲-۲۵-۲۸)، اختلاف فرهنگی (۲-۱۴)	اختلاف خانوادگی	خانواده	زمینه
اعتیاد در خانواده (۲-۴-۵-۶- ۹- ۱۵-۲۰-۲۱-۲۲-۲۴-۲۹)	سابقه اعتیاد در خانواده	خانواده	زمینه
ازدواج اجباری (۱-۲-۷-۹-۱۱-۱۲-۱۳-۱۴- ۱۶-۱۹-۲۲-۲۳-۲۹)، شکست عشقی (۲-۵-۱۱-۱۲-۱۶-۲۰-۲۲-۲۴-۲۹)، ازدواج زودهنگام (۱، ۱۴، ۱۹)	ازدواج دیگری پسندانه	خانواده	زمینه
رابطه با جنس مخالف پیش از ازدواج (۷-۱۱-۱۴)،	روابط پیشا ازدواج	خانواده	زمینه

[Downloaded from refahj.uswr.ac.ir on 2026-11-03]

[DOR: 20.1001.1.17358191.1401.22.85.6.4]

زیرمقوله و کد‌های مطالعات بررسی‌شده	مقوله محوری	حیطه	بعد
مشکلات رابطه زناشویی (٤-٧-١١- ١٩-٢٣-٢٤-٢٨-٢٩)، مشکلات با همسر (خیانت، تهمت و دروغ و ...(٩-١٢-٢٩)، نارضایتی در ازدواج (١٩-٢٢)	رابطه زناشویی تنش آلود	خانواده	زمینه
طایفه و قبیله‌گرایی (٢-٥-٩-١٣)، تعصب (٢-٨-٩-١٢-٢٩)، ناموس‌پرستی (١-٨-٩-١٠- ٢٩)	پایبندی به رسوم طایفه‌ای	فرهنگ	زمینه
سنت‌گرایی (٢-١٢-١٣-١٧-٢٥-٢٩)، سنت‌گریزی (٦-٧-١٢-١٤)، تعارض سنت و مدرنیته (١-٣- ٢٥)، تعارض ارزشی (١٦- ٢٥- ٩)	ناهمترازی سنت	فرهنگ	زمینه
مشکلات روحی و روانی (٢-٤-٧-١١-٨-١٠-١٢-١٨)	مشکلات روحی و روانی	فردی	زمینه
فقدان درآمد (٥-١٢-١٣)، بیکاری (١٥-٢-٤-٢٥)، فقر (٢-٥-٨-١٢-١٥-١٦-٢٠-٢١-٢٢-٢٥-٢٩)، از دست دادن شغل (٥-٨)، مشکلات اقتصادی و مالی (١٥-١٧-٢٠-٢١-٢٤-٢٥-٢٦-٢٧-١١-٢)	چالشهای اقتصادی	اقتصادی	زمینه
ترک تحصیل (١٤-١٣) افت تحصیلی (٥-١١)، ناتوانی در ادامه تحصیل (٥-١٠-٢٨)	ناکارآمدی تحصیلی	فرهنگ	دخیل
پنهانکاری (٧-١٢- ٢٩)، دروغگویی (٧-١٢)	سازوکار فریب	فرهنگ	دخیل
دسترسی آسان به ابزار خودکشی (١٣-٩-٢-١٧-١٨-١٩-٢٥)	دسترسی به ابزار خودکشی	اجتماعی	دخیل
کسب و جلب محبت دیگران (٦-١٠)، توجه‌طلبی (٦-١٦-١١)، جلب‌توجه (١٩-٢٥-٢٨)	محبت طلبی	فردی	راهبرد
بی‌معنایی زندگی (٣-٤-١١)، باور ضعیف مذهبی (٤-١١-١٢)احساس پوچی (٢٦-٢٧)	احساس بی‌معنایی	فردی	زمینه‌ای
فرار از منزل (٢-٥-١٢)،	فرار از منزل	خانواده	دخیل

[Downloaded from refahj.uswr.ac.ir on 2026-11-03]
[DOR: 20.1001.1.17358191.1401.22.85.6.4]

زیرمقوله و کد[1]های مطالعات بررسی‌شده	مقوله محوری	حیطه	بعد
خودکشی به‌مثابه ابزار (۶-۱۶-۱۲-۱۳-۱۱-۱۰-۹)، خودکشی به‌مثابه ابزار اعتراض (۹-۶-۱۸-۱۹-۲۵)، رهایی از فضای پرتنش (۱۰ -۶-۱۲-۱۵ ۱۶-۲۳-۲۸-۲۹)، نمایش دراماتیک (۲۴-۲۵- ۹-۱۶-۱۳-۲۹)، خودکشی به‌مثابه تهدید (۶-۱۷-۱۸-۱۹)، ناتوانی در مدیریت صحنه (۱۴-۱۸-۱۹-۲۰-۲۳-۲۴-۲۵-۲۸)، پذیرش و مد شدن خودکشی (۲۴-۲۳-۱۹-۲۷).	سترون‌سازی خودکشی	فرهنگ	راهبرد
تهدید و امتیازگیری (۶-۱۲-۲۳-۲۵-۲۸)، مقابله با فشار اجتماعی (۶-۸-۱۱)	مقابله ناهمسان	فردی	راهبرد
طرد اجتماعی (۵-۱۳-۱۰-۱۱-۸-۱۴-۲۶)، تحمیل انزوا (۱-۱۱-۲۹)	طرد اجتماعی	اجتماعی	پیامد
تحقیر و حقارت (۱-۴-۵-۲۹)، بی‌احترامی (۵-۷-۱۰)، نابرابری جنسیتی (۲-۱۱-۲۹).	تحمیل رنج و محرومیت	اجتماعی	پیامد
حمایت نشدن و شقوق آن (۱-۱۱-۲۲-۲۳-۲۵-۲۶-۲۷-۲۹)، نبود خدمات بهداشتی (۱۹-۲۲-۲۶-۲۷)، نبود خدمات مشاوره‌ای (۱۳- ۲۵-۲۷)	فقدان حمایت از به گشتن	اجتماعی	پیامد
الصاق داغ ننگ (۲۸-۲۷-۱۹)، طرد شدن (۱۹-۲۶-۲۹)، مشکلات ظاهر (۱۹-۲۰-۲۷)، بی‌اعتمادی (۱۲-۲۰-۲۸)، پایین بودن اعتمادبه‌نفس (۲۷-۲۸)	اختلال در روابط اجتماعی	اجتماعی	پیامد

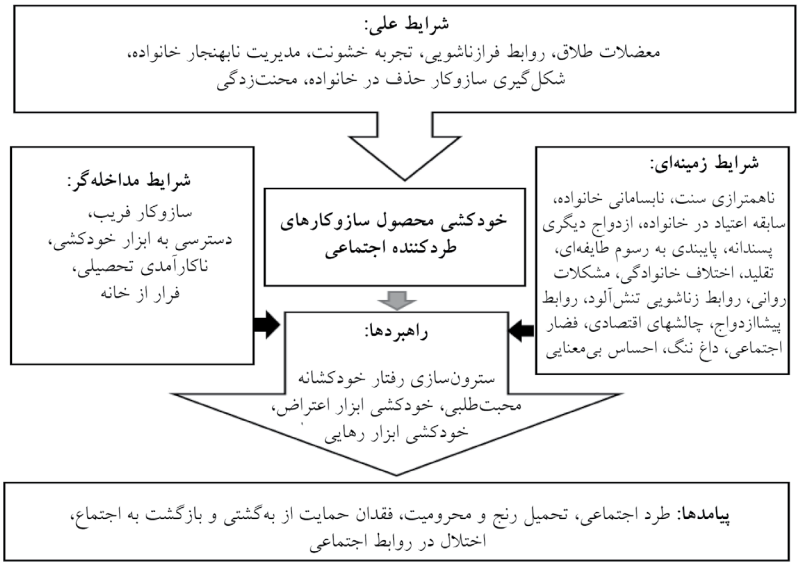
بر اساس یافته‌های جدول شماره (۳) می‌توان خودکشی را محصول شرایط و زمینه‌هایی دانست که در بستر آنها گونه خاصی از کنش‌وری خشونت‌بار و خودویرانگر توسط فرد جنبه عملی به خود می‌گیرد: الف) شرایط علی که دربرگیرنده شرایط و دلایلی است که در وقوع خودکشی نقش مستقیم دارند. ب) شرایط زمینه‌ای که متضمن ایفای نقش بسترسازی و تمهید عوامل تداوم‌بخش این نوع کنشها و ج) شرایط دخیلی است که متضمن امکان و امتناع یا تسهیلگری و مشروط‌سازی بروز اینگونه کنشهاست. د) راهبردهای مقابله‌ای افراد خودکش، ه) پیامدهای مبادرت به کنش خشونت‌ورزانه علیه خویشتن بر زندگی افراد

[Downloaded from refahj.uswr.ac.ir on 2026-11-03]

[DOR: 20.1001.1.17358191.1401.22.85.6.4]

خودکش است که در مدل پارادایمی زیر بر اساس روش نظریه زمینه‌ای قابل ترسیم است.

شکل (۱) مدل پارادایمی تحقیق

بحث

بررسی مطالعات پیشین نشان می‌دهد که درباره موضوع خودکشی در ایران، مطالعات زیادی انجام شده است اما سهم روشهای کمی، بیشتر از روشهای کیفی بوده است. لذا این تحقیق با استفاده از روش فراترکیب به تحلیل نتایج مطالعات کیفی پرداخته است. نتایج تحقیق حاضر حاکی از آن است که بیشترین بسامد آسیبها مربوط به کژکارکردی و آسیب‌زا بودن وضعیت خانوادگی سوژه‌های موردمطالعه در تمام تحقیقات بوده است. پس‌ازآن به ترتیب حوزه‌های فرهنگ، اجتماعی، فردی و حوزه اقتصادی قرار دارند. در نظریه زمینه‌ای

[Downloaded from refahj.uswr.ac.ir on 2026-11-03]
[DOR: 20.1001.1.17358191.1401.22.85.6.4]

اصولاً یک پدیده تابعی است از سه نوع شرایط؛ اولین آن شرایط علی است که دارای نقش مستقیم هستند، مجموعه مضامین ناظر بر کژ کرداری اعضاء یا کژ کارکردی خانواده همچون معضلات طلاق، روابط فرا زناشویی، مدیریت نابهنجارانه خانواده و سرانجام آغاز شکل‌گیری سازوکار حذف از درون خانواده قابل ذکرند که بیانگر زوال گفتگو، همدلی و عشق در کانون خانواده است و به‌واسطه در هم گشتی با بر هم کنشهای مشحون از انفصال پیوندهای خانواده – در بعد شرایط بسترساز– به فعال شدن سازوکارهای طرد کننده می‌انجامند؛ و در حوزه اجتماع محلی مقوله‌های تجربه خشونت؛ و همچنین در حوزه فردی، تجربه محنت‌زدگی در زندگی قابل ذکرند که در تحقیقات پیشین نیز بسیاری از این مقولات مورد تأکید بوده‌اند.

دومین، شرایط زمینه‌ای است که ناظر بر بسترهاست که حول مقوله‌های اختلاف خانوادگی، نابسامانی خانواده، سابقه اعتیاد یا خودکشی در خانواده، ازدواج دیگری پسند، روابط پیشاازدواج و نیز رابطه زناشویی تنش‌آلود در حوزه خانواده، داغ ننگ، احساس بی‌معنایی، پایبندی به رسوم طایفه‌ای و ناهمترازی سنت در حوزه، فرهنگ، کنترل شدید یا فشار اجتماعی در حوزه اجتماع، مشکلات روحی روانی در حوزه فردی، و نیز چالشهای اقتصادی در حوزه اقتصاد که به‌طور غیرمستقیم با رفتار خودکشانه در پیوند هستند، نمود یافته است. مقوله‌های محوری فرار از منزل، سازوکار فریب و ناکارآمدی تحصیلی، دسترسی به ابزار خودکشی، حول سومین شرط یعنی شرایط مداخله‌گر قرار دارند. می‌توان گفت این سه شرط به‌خودی‌خود الزاماً فردی را مصمم به مبادرت به رفتار خودکشانه نمی‌کنند بلکه این شرایط تمهیدات لازم را برای اتخاذ راهبردهای عمل فراهم می‌کنند که در این تحقیق، سترون‌سازی رفتار خودکشانه، محبت‌طلبی و اقدام به خودکشی به‌مثابه کنشی اعتراضی ذیل راهبردها قرار دارند که محصول تعامل سه گونه شرایط پیش‌گفته هستند. تحمیل رنج و محرومیت و طردشدگی اجتماعی، فقدان حمایت از به‌گشتی و بازگشت به اجتماع و نیز اختلال در روابط اجتماعی مهم‌ترین مقوله‌های پیامدی اقدام به خودکشی بوده‌اند. مقایسه

[Downloaded from refahj.uswr.ac.ir on 2026-11-03]

[DOR: 20.1001.1.17358191.1401.22.85.6.4]

نتایج تحقیق با یافته‌های پژوهشهای پیشین حاکی از همخوانیهایی درزمینه برهم‌کنش سازه‌های مرتبط با نهادهای اجتماعی و اثرگذاری آنها بر تصمیم به خودکشی در بین افراد خودکش بوده است ازجمله: یافته‌های ریکر و مور (۲۰۱٦)، هلیول و پاتنام (۲۰۰٤) و قادری و نظری (۲۰۱۹). درزمینه ارتباط طلاق و خودکشی، دلیری و همکاران (۲۰۱۸) درمورد ارتباط مشکلات تحصیلی و خودکشی، بیرمن و مودی (۲۰۰٤) درزمینه مناسبات خانوادگی و خودکشی، معیدفر و حسن‌پناه (۲۰۱۰) درزمینه کنترل شدید اجتماعی؛ قاسمی و همکاران (۲۰۱٦)، قادری و نظری (۲۰۱۹) و نعیمی و همکاران (۲۰۲۰) در مورد رابطه مشکلات خانوادگی و همسر آزاری با خودکشی؛ دلیری و همکاران (۲۰۱۸) درزمینه مشکلات عاطفی و اعتیاد همسر یا والدین؛ یافته‌های باودلات و استابلت (۲۰۰۸) درزمینه نیت‌مندی خودکشی به قصد تهدید، اعتراض و نمایش؛ دلیری و همکاران (۲۰۱۸)، ریکر و مور (۲۰۱٦)، هلیول و پاتنام (۲۰۰٤)، قادری و نظری (۲۰۱۹) و هودویتز و کاتلین (۲۰۱٦) درزمینه ارتباط بیکاری و خودکشی، عنبری و بهرامی (۲۰۱۰) و دلیری و همکاران (۲۰۱۸) درزمینه ارتباط فقر و خودکشی؛ هم‌راستا با یافته‌های پژوهش حاضرند.

همچنین، یافته‌های هودویتز و کاتلین (۲۰۱٦) نیز مؤید این است که در سالهای منتهی به سقوط اقتصادی سال ۲۰۰۸ در اروپا میزان خودکشی کاهش یافته و با رکود اقتصادی و افزایش نرخ بیکاری نرخ خودکشی نسبتاً افزایش یافته است و این نتیجه، با مفروضه دورکیم مبنی بر اینکه هرگونه تغییر اقتصادی یا اجتماعی منجر به افزایش خودکشی می‌شود، درحالی‌که ثبات منجر به کاهش خودکشی می‌شود، همخوانی دارد.

تحلیل تجربه‌ها و روایتهای اقدام‌کنندگان به خودکشی نشان می‌دهد که چگونه شرایط اجتماعی و فرهنگی خاص جامعه و نوع پیوند فرد با دیگران و با نظام اجتماعی گسترده‌تر، کنش خودکشانه را شکل می‌دهند. یافته‌های این تحقیق به توضیح دلایل وقوع سنخهای خاصی از خودکشی کمک می‌کند. مقارنه مقوله‌های مستخرج از یافته‌های مطالعات موردبررسی با

[Downloaded from refahj.uswr.ac.ir on 2026-11-03]

[DOR: 20.1001.1.17358191.1401.22.85.6.4]

نظریه‌های جامعه‌شناختی نشان می‌دهد که کنش خشونت‌ورزانه انتحاری افراد علیه خویشتن در زمره رفتارهای مبتنی بر وقوع یک فاجعه شخصی ناخواسته و احیاناً تصادفی یا صرفاً نمایشی نبوده است، بلکه یک کنش اجتماعی معنادار ملهم از رهنمودهای فرهنگی هدایت‌گر کنش فرد و مشحون از نیت‌مندی کردار فرد خودکش است که بر واقعیت تکوین یافته و ساختمند شده‌ای متکی است که عمدتاً ذیل تیپولوژی خودکشیهای مدنظر آبروتین و مَولِر (۲۰۱٤) ازجمله خودکشی آنومیک ناشی از خشم حاصل از وضعیت محنت‌بار زندگی و یا شرم ناشی از فشار هنجارهای تحذیری و یا نوع ترکیبی خودکشی خودخواهانه – آنومیک متأثر از آمیزه‌ای از معضلات طلاق، تجربه خشونت، تجربه محنت و احساس بی‌کسی است.

تحمیل تقاضاهای خاص و اجبارهای نقش بر کنشگران زن در جوامع وامانده در برزخ جدال سنت و مدرنیته نظیر استانهای لرستان، ایلام و ... درزمینه الگوهای ازدواج اکنون نامقبولی همچون ازدواج اجباری، سنتی یا در سن پایین که منجر به شکل‌گیری خانواده نابسامان آکنده از تزلزل در معنای زوجیت، تزلزل در منزلت و تزلزل در معیار کفویّت است که با نظریه‌های آبروتین و مَولِر (۲۰۱۸) و نیز گیبس (۲۰۰۱) مبنی بر رابطه معکوس میزان خودکشی با درجه انسجام منزلتی همخوانی دارد.

از سویی دیگر، انسجام فرهنگی بالا در جوامع محلی همراه با خصیصه‌های ساختاری آنها منجر به‌نوعی انسداد اجتماعی می‌شود که امکان رصد اجتماعی شدید همراه با فشار اجتماعی سنتهای طایفه‌ای را مهیا می‌کند که در حیطه رهنمودهای فرهنگی قرار دارد که در هم گشتی با زمینه‌مند بودن نابردباری و میزان بالای شدت مجازات تخلفاتی همچون روابط پیشاازدواج، رابطه فرازناشویی و داغ ننگ، پیامدهای متفاوتی همچون تحقیر و شرمساری را به همراه دارد که از نتایج ممکن‌الوقوع آن بروز رفتارهای خودکشانه به‌عنوان نوعی ترمیم موقعیت یا اعتراض به روندهای جاری است که با مفاهیم نظریه فرهنگی– ساختاری خودکشی آبروتین و مَولِر (۲۰۱۸) همخوان است. در همین راستا، نتایج این پژوهش با

[Downloaded from refahj.uswr.ac.ir on 2026-11-03]

[DOR: 20.1001.1.17358191.1401.22.85.6.4]

عطف توجه به پربسامد بودن آمارهای خودکشی و نیز تعداد مطالعات خودکشی در مناطق غربی کشور (عمدتاً کرد، لر و لک‌نشین) که دارای درهم‌تنیدگی روابط و شباهت ساختاری و فرهنگی‌اند، دلالت دارد بر اینکه خودکشی محصول فرایند دراز دامنی است که محصول بر هم‌کنش مجموعه پیچیده و درهم‌تنیده‌ای از عوامل ساختاری و کنشی است.

اما باوجوداینکه می‌دانیم که در دنیای واقعی، ساختار و کنش رابطه هم‌افزایانه و درهم‌تنیده دارند، ولیکن چنانچه با تعلیق مفروض ساختار، دلایل خودکشی در قلمرو کنش تحلیل شوند؛ نتیجه فراترکیب مطالعات در این قلمرو نشان می‌دهد که خودکشی تا اندازه زیادی مولود زندگی تنگ‌دامنه مملو از فشارهای روانی و روحی، احساس نومیدی و بن‌بستی است که ریشه در فشار به ستوه آورنده‌ای از سوی نزدیک‌ترین فرد، در اولین حلقه برهم‌کنش فرد خودکش دارد و ازقضا منشأ این فشار ویژگیها، ناهمراهیها و عدم‌حمایت اجتماعی اولین فرد معاشرت کننده با اوست[1] که با درهم‌آمیزی این عوامل با فقدان مهارت حل مسئله‌ای فرد خودکش از سویی و فقدان نهادهای خدمت‌رسان مشاوره‌ای و حمایتی از سوی دیگر، منجر به تصمیمی در میدان کنش می‌شود که نمود آن در شکل خودکشی و در بسیاری از مناطق موردمطالعه نظیر استانهای کردنشین عمدتاً به‌صورت خودسوزی- بروز می‌یابد.

با تعلیق مفروض کنش؛ در سویه تحلیل ساختاری نیز ریشه‌های کثیرالابعاد اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی خودکشی نشان از آن دارد که اولاً ساختار اجتماعی و بافتار فرهنگی موصوف و نهادهای آن نظیر خانواده که مشحون از آمیزه‌ای از مردسالاری است که در آن ازدواج و طلاق نیز نهادهایی مردسالارند که در هم‌آیندی با قواعد و سنن تجانس‌آفرینی همچون سنت‌گرایی، تعصب، مفهوم خاص آبرو و در امتزاج با ننگ انگ و به‌ویژه در تقابل با فردگرایی و اراده‌گرایی نیم‌بند ره‌آورد مدرنیته در بین نسل جوان‌تر، بروز پدیده خودکشی زنان جوان را در هنگام ناسازگاریهای خانوادگی محتمل‌تر می‌کند و نقش هم‌افزایانه عوامل

1. معمولاً شوهر / زن برای متأهلین و پدر / مادر برای مجردین.

[Downloaded from refahj.uswr.ac.ir on 2026-11-03]
[DOR: 20.1001.1.17358191.1401.22.85.6.4]

اقتصادی و محنتهای جمعی و فردی فشارزای موجود در این سامانه نیز غیرقابل‌اغماض است.

به‌طورکلی، در مورد جوامع در حال گذاری مانند ایران، نظریه‌پردازان نوسازی بر آنند که سرنوشت محتوم جهان انتقال تدریجی از وضعیت سنتی به مدرن است و در مقابل، نظریه‌پردازان وابستگی پیامدهایی نظیر «بحران هویت، مهاجرت از روستا به شهر، تضاد و عدم تعادل بین مناطق، فاصله طبقاتی، نابسامانی اجتماعی، فقر و ...»(معیدفر، ۲۰۱۵) را نتیجه محتوم نوع نوسازی در این جوامع می‌دانند. درحالی‌که در فرایند مدرن‌شدن جوامع غربی «سنت به نفع مدرنیزم نابود شد. اما در آسیا سعی بر این بوده است که جامعه‌ای جدید ساخته شود که مدرنیزاسیون[1] و سنت دوشادوش یکدیگر حضور داشته باشند»(معیدفر، ۲۰۱۵)، که هم‌زمانی این حضور دوگانه سنت مدرن و حفظ کارکردهای سنت در کنار تمایزات ساختاری ناشی از مدرنیزاسیون تعارضات و تناقضات مؤثری در سطوح مختلف این جوامع به ارمغان آورده است؛ به‌نحوی‌که این امر تاکنون همراه با آسیبهایی برای جامعه و فرد بوده است و پرمسئله بودن و نرخهای بالای خودکشی در مناطقی از کشور نشان از پیامدهای چنین روندی دارد.

بنا به روایتهای اقدام‌کنندگان به خودکشی، مفاهیم خودکشی به‌مثابه اعتراض و خودکشی بسان رهایی دلالت بر قصد سترون‌سازی خودکشی از سوی آنان دارد که مؤید ناهمترازی سنت و حضور هم‌زمان و تعارض‌مند سنت و مدرن نزد چنین کنش‌ورانی است. سرانجام سخن اینکه، بر اساس مقوله‌های محوری تحقیق و در یک تحلیل هم‌زمان، نمایی کلی از سیمای خودکشی به‌ویژه در قالب راهبردهای تعاملی اقدام‌کنندگان به خودکشی نمایان می‌شود که عمدتاً ناظر بر واکنشهای منفعلانه‌ای همچون محبت‌طلبی، مقابله ناهمسان، خودکشی به‌مثابه کنشی اعتراضی و در مجموع سترون‌سازی خودکشی است.

1. Modernization

[Downloaded from refahj.uswr.ac.ir on 2026-11-03]

[DOR: 20.1001.1.17358191.1401.22.85.6.4]

از برآیند ادغام محتوای مقوله‌ها، مقوله هسته «خودکشی محصول سازوکار طرد فراگیر» استخراج شده است، به‌گونه‌ای که هم‌آیندی و برهم‌کنش مقولات داغ ننگ، پایبندی به رسوم طایفه‌ای، ناهمترازی سنت و مدیریت نابهنجارانه خانواده منجر به شکل‌گیری سازوکار حذف از درون خانواده شده و در هم گشتی با سترون‌سازی رفتار خودکشانه توسط اقدام‌کنندگان به خودکشی عمل می‌کند.

دستاورد روش‌شناختی این مطالعه این است که در زمره اولین پژوهشهایی قرار دارد که در چارچوب روش فراترکیب و ترکیب تفسیری مطالعات کیفی درزمینه خودکشی در ایران انجام شده است و علاوه بر ترکیب نتایج مطالعات، آن را در چارچوب روش نظریه زمینه‌ای سامان داده است که برای دستیابی به نظریه‌ای بومی می‌تواند دستاورد نظری این مطالعه محسوب شود. البته انجام این‌گونه مطالعات با مشکلاتی نظیر عدم ارائه آمار دقیق مربوط به میزان خودکشی در استانهای موردمطالعه هرکدام از تحقیقات مزبور ازنظر روندها، تغییرات زمانی، بین گروهی و بین جنسیتی و نیز یافته‌های تقریباً متعارض در برخی از این مطالعات مواجه است. کاربست این مطالعه ازلحاظ توجه دادن سازمان بهزیستی به تمرکز مراکز مشاوره اجتماعی و روان‌شناختی و اورژانس اجتماعی بر قلمروهای خانواده و مشکل روابط بین فردی، می‌تواند مؤثر باشد.

ادارات امور اجتماعی استانداریها با تشکیل کمیته کاربست نتایج پژوهشهای انجام شده می‌توانند سیاست‌گذاری مناسب و آگاهانه را برای کاهش نرخ خودکشی اتخاذ کنند. نتایج مطالعاتی ازاین‌دست، برای متولیان امور اجتماعی و فرهنگی جامعه روشن می‌سازد که خانواده به‌عنوان یکی از کانونهای اصلی نقش‌آفرین در بروز خودکشی نیازمند توجه، آموزش، تأمین و حمایت اجتماعی اعضای آن است که می‌تواند از طریق مراکز حمایتی، مراقبتی، رسانه‌ای و نهادهای مذهبی و مدنی انجام پذیرد. افزایش دسترسی به حمایت‌های سلامت روان و پیشگیری ازجمله اقداماتی است که می‌تواند اقدام به خودکشی را در گروههای آسیب‌پذیر

[Downloaded from refahj.uswr.ac.ir on 2026-11-03]
[DOR: 20.1001.1.17358191.1401.22.85.6.4]

کاهش دهد و توجه جدی به آنها اهمیت دارد. همچنین، حمایت قانونمند و مستمر دولت از افراد در برابر عوامل استرس‌زای اقتصادی مثل حمایت از بیکاران در برابر بیکاری یا از دست دادن درآمد، می‌تواند در کاهش فشار بر افراد و خانواده مؤثر بوده و میزان افکار خودکشی و انواع خاصی از خودکشیهای ناشی از محنت‌زدگی را تقلیل دهد.

ملاحظات اخلاقی

مشارکت نویسندگان

این مقاله محصول تلاش نویسنده است.

منابع مالی

برای انتشار این مقاله از هیچ سازمانی حمایت مالی مستقیم یا غیرمستقیم دریافت نشده است.

تعارض منافع

بنا بر اظهار نویسنده، در این مقاله تعارض منافع وجود ندارد.

پیروی از اصول اخلاقی در پژوهش

تمامی اطلاعات با حفظ امانتداری جمع‌آوری شده است. همچنین در این مقاله کلیه اصول اخلاقی درزمینه سرقت ادبی و تحریف داده‌ها و غیره رعایت شده است.

[Downloaded from refahj.uswr.ac.ir on 2026-11-03]

[DOR: 20.1001.1.17358191.1401.22.85.6.4]

- Abrutyn, S. (2016). ***Handbook of Contemporary Sociological Theory.*** Springer International Publishing Switzerland.

- Abrutyn, S., & Mueller, A. S. (2014). The Socioemotional Foundation of Suicide: A Microsociological View of Durkheim›s Suicide. ***Sociological Theory***, 32(4), 327-351.

- Abrutyn, S., & Mueller, A. S. (2018). Toward a Cultural - Structural Theory of Suicide: Examining Excessive Regulation and Its Discontents. ***Sociological Theory***, 36(4), 48-66.

- Ahmadi, H., & Aboutorabi Zarchi, F. (2012). A Study of the Relationship between Social Capital and Suicide Rate in the Provinces of the Country. ***Quarterly Journal of Social and Cultural Sterategy,*** 1(2), 63-79. (in Persisn)

- Anbari, M., & Bahrami, A. (2010). A Study of the Effects of Poverty and Violence on Suicide Rates in Iran: Case Study of Poledokhtar City. ***Iranian Journal of Social Problems,*** 1(2), 1-29. (in Persisn)

- Anbari, M., & Bahrami, A. (2010). Investigating the relationship between cultural beliefs and suicide: case study of Kohdasht and Poledokhtar Contries. ***Social Security Studies Quarterly***, 1(21), 121-154. (in Persisn)

- Ayasseh, A., Ahmadi, H., Ghafarinasab, E., Khosravi, R., (1399). reconstruction of grounded model for the experience of achieving suicide among suicidal women in Kermanshah. ***Bi-Quarterly Journal of Gender and Family Studies,*** 8 (2), 111-148.

- Ballard, E. D., Cwik, M., Van, E. K., Goldstein, M., Alfes, C., Wilson, M. E., & Wilcox, H. (2017). ***identification of at-risk youth by suicide screeng in a pediatric emergency.*** Pub Med Centeral, 18(1), 174-182.

- Baqeri, R., Rezapour, D., & Ghafarinasab, D. (2020). The lived experience of women rescued from self-immolation in the Kohanani section in Kohdasht. ***Women in Development and Politics,*** 17(2), 325-348. (in Persisn)

- Barghamadi, H. (2020). meta analysis of studies related to Suicide of soldiers. ***NAJA Human Resources Quarterly,*** 14(61), 127-164. (in Persisn)

- Bazrafshan, M. R., Sharif, F., Molazem, Z., Mani, A. (2015). ***Cultural concepts and themes of suicidal attempt among Iranian adolescents. Int J High Risk Behav Addict***, 4(1): e22589, doi: 10.5812/ijhrba.22589

- Bazrafshan, M. R., Sharif, F., Molazem, Z., Mani, A. (2016). Exploring the risk factors contributing to suicide attempt among adolescents: A qualitative study. ***Iran J Nurs Midwifery Res***, 21(1),93-99. doi: 10.4103/1735-9066.174747.

[Downloaded from refahj.uswr.ac.ir on 2026-11-03]

[DOR: 20.1001.1.17358191.1401.22.85.6.4]

- Bazrafshan, M. R., Sharif, F., Molazem, Z., Mani, A. (2016). The Effect of Paternal Addiction on Adolescent Suicide Attempts: A Qualitative Study. ***International Journal of High Risk Behaviors and Addiction***: 5 (3); e22588.

- Baudelot, C., & Establet, R. (2008). ***Suicide: The Hidden Side of Modernity.*** Polity Press.

- Bearman, P. S. (1991). The Social Structure of Suicide. ***Sociological Forum,*** 6(3), 501-524.

- Bearman, P. S., & Moody, J. (2004). ***Suicide and friendships among American adolescets. American Journal of Public Health,*** 94(1), 89-95.

- Blaiki,, N. (2012). Social Research Design (6th ed.). (H. Chavooshian, Trans.) Tehran: Nashre Ney.

- Blakely, T. A., Collings, S. C., & Atkinson, J. (2003). Unemployment and Suicide, Evidence for a Causal Associassion? ***Journal of Epidemiology & Community Health***, 57(1), 594-600.

- Blázquez-Fernández, C., Lanza-León, P. & Cantarero-Prieto, D. (2020). ***A systematic review on the suicide's consequences of social isolation/and loneliness: a first approach to measure indirect effects of COVID-19.*** Munich Personal RePEc Archive, 1-15.

- Boostani, D., Abdinia, S. & Rahimipour Anaraki, N. (2013). ***Women victims of self-immolation: a 'Grounded Theory' study in Iran***. Qual Quant, 47(6), 3153–3165 https://doi.org/10.1007/s11135-012-9709-0

- Calhoun, C., Gerteis, J., Moody, J., Pfaff, S. & Virk, I. (2007). ***classical sociological theory. s***econd edition, Blackwell publishing.

- Chu, C., Buchman-Schmitt, J. M., Stanley, I. H., Hom, M. A., Tucker, R. P., Hagan, C. R., Rogers, M. L., Podlogar, M. C., Chiurliza, B., Ringer, F. B., Michaels, M. S., Patros, C. H. G., & Joiner, T. E., Jr. (2017). The interpersonal theory of suicide: A systematic review and meta-analysis of a decade of cross-national research. ***Psychological Bulletin***, 143(12), 1313–1345.

- Daliri, S., Rostami, G., Sayemiri, K., Karimi, A., & Delpisheh, A. (2018). investigating the causes and methods of suicide attempts in Iran in 2003-2004: systematic and meta-analysis. ***Koomesh Magazine***, 20(3), 417-427. (in Persisn)

- Flavin, P., & Radcliff, B. (2009). public policies and suicide in the American States. ***Social Indicators Research,*** 90(3), 195-209.

[Downloaded from refahj.uswr.ac.ir on 2026-11-03]

[DOR: 20.1001.1.17358191.1401.22.85.6.4]

- Ghaderi, , S., & Nazari,, H. (2009). Sociological Analysis of Suicide in Iran. ***Iranian Journal of Social Problems***, 10(1), 195-215. (in Persisn)

- Ghaderzadeh, O., & Piri, K. (2014). Phenomenological study of suicide attempt in Abdanan. ***Iranian Journal of Sociology***, 3-29. (in Persisn)

- Ghaderzadeh, O., & Piri, K. (2014). The Social Construction of Suicide: Presenting a Basic Theory. Journal of Social Work Research, 1(2), 95-116. (in Persisn)

- Ghasemi, , G.,, Zarasvand,, N., & Hamidaviasl,, A. (2017). Domestic Violence and Suicidal Behaviour: A Study of suicide attempts among women Hospitalized in the Taxicology ward of Khorshid Hospital in Iran. ***Journal of Research and Behavioural Sciences,*** 14(4), 501-508. (in Persisn)

- Gibbs, J. P. (2001). Deviant Cases in Tests of the Status Integration Theory. Sociological Theory, 19(3), 271-293.

- Gibbs, J. P., & Martin, W. T. (1974). A Problem in Testing the Theory of Status Integration. ***Social Forces***, 53(2), 332-339. doi:https://doi.org/10.2307/2576027

- Glenn, C. R., Kleiman, E. M., Kellerman, J., Pollak, O., et al. (2020). Annual Research Review: A meta-analytic review of worldwide suicide rates in adolescents. ***Journal of Child Psychology and Psychiatry***, 61(3), 294-308.

- Golchin, M., Ahmadi, M., Solimani, S., & Saidi, F. (2019). The narrative of suicide from the perspective of the perpetrators. ***Iranian Journal if Social Problems***, 10(2), 271-298. (in Persisn)

- Helliwell, . J., & Putnam, R. (2004). The social context of well being. ***Biological Sciences***, 359(1449), 1435-1446.

- Hodwitza, O., & Kathleen, F. (2016). Anomic Suicide: A Durkheimian Analysis of European Normless. ***Sociological Spectrum***, 36(4), 236-254.

- Hunter, J. E., Schmidt, F., & Jackson, G. (1982). Meta Analysis: Cumulating Research Findings Across Studies. Beverly Hills, CA: Sage Pub.

- Jamshidiha, G., & Gholipour, S. (2010). Modernity and Suicide of Lak Women and Girls. ***Journal of Sociological Problems in Iran***, 1(1), 79-106. (in Persisn).

- Keyvanara M., Haghshenas, A. (2010). The sociocultural contexts of attempting suicide among women in Iran. ***Health Care Women Int,*** 31(9), 771-83. doi: 10.1080/07399332.2010.487962. PMID: 20677036.

[Downloaded from refahj.uswr.ac.ir on 2026-11-03]

[DOR: 20.1001.1.17358191.1401.22.85.6.4]

- Keyvanara M., Mousavi, S.G., Khayyer, Z., Ngaosuvn, L. (2020). A qualitative exploration of motives of suicide attempts among Iranian women. ***Australian Journal of Psychology,*** 72 (2), 133-144. doi.org/10.1111/ajpy.12277.

- Khankeh, H., Hosseini, S. A., Rezaie, L., Shakeri, J., Schwebel, D. C. (2015). A model to explain suicide by self-immolation among Iranian women: A grounded theory study. ***Burns***, 41(7), 1562- 1571.

- Khezeli, M., Hazavfhei, S. M., Arianpoorian, S., Ahmadi, A., Rezapur, F. (2019). ***Individual and social factors related to attempted suicide among women: A qualitative study from Iran.*** Health Care for Women International, 40(3). 295- 313. https://doi.org/10.1080/07399332.2018.1545773.

- Kiani, A., Fatehizadeh, M., & Ghassemi, N. (2013). Qualitative evaluation of family factors involved in suicide attempt. ***Journal of Behavioral Science Research,*** 11(4), 1-7. (in Persisn)

- Kirk, J., & Miller, M. L. (1986). ***Reliability and validity in qualitative research*** **.** Sage Publications.

- Kochekian, Z., Kaldi, A., & Mohsseni Tabrizi, A. (2016). Suicide as a Passage Through Silent Issues: A Case Study of Suicide Attempt Survivors in Tehran. ***Journal of Social Work Research***, 3(10), 1-39. (in Persisn)

- Kuhn, T. S. (1962). ***The structure of scientific revolutions.*** University of Chicago, IL.

- Milliman, C.C., Dwyer, P. A., Vessey, J. a. (2021). Pediatric Suicide Screening: A Review of the Evidence. ***Journal of Pediatric Nursing***, 59(1), 1-9.

- Mirzaei, E. & Bokharaei, A. (2015). meta analysis of studies of suicide in Ilam. ***farhange Ilam,*** 16(47), 115-134. (in Persisn)

- Moeidfar, S. (2015). ***Sociology of Iranian Social Problems*** (4th ed.). Tehran: Noore Elm Publication. (in Persisn)

- Nabavi, S. H., & Moradi Nasari, T. (2018). Attempting to be recognized: Cultural explanation of suicidal ideation in Ilam. ***Iranian Cultural Research Quarterly***, 11(3), 187-212. (in Persisn)

- Naimi, M. R., Asadi, J., & Hamedi, R. (2008). Family and suicide attempt of Turkmen women in Golestan province. ***Golestan Entezami Knowledge Quarterly,*** 11(1), 31-60. (in Persisn)

- Nazarzadeh, M., Bidel, Z., Ayubi, E. et al. (2013). ***Determination of the social related factors of suicide in Iran: a systematic review and meta-analysis***. BMC Public Health, 13 (4), https://doi.org/10.1186/1471-2458-13-4

[Downloaded from refahj.uswr.ac.ir on 2026-11-03]

[DOR: 20.1001.1.17358191.1401.22.85.6.4]

- Recker, N. R., & Moore, M. D. (2016). Durkheim, social capital, and suicide rates across US counties. ***Health Sociology Review,*** 25(1), 78-91.

- Rezaei, L., Hosseini, S. A., Rassafiani, M., Najafi, F., Shakeri, J., Khankeh, H. R. (2014). Why self-immolation? A qualitative exploration of the motives for attempting suicide by self-immolation. ***Burns***, 40(2), 319-327.

- Rezaeinasab, Z., Sheikhi, M., & Jamili Kohneshahri, F. (2018). Investigating the life experiences of women attempting suicide in Ilam city with the approach of the basic theory method. ***Iranian Journal of Sociology,*** 18(4), 82-107. (in Persisn)

- Rico, N. (2014). ***Comparative study - Comparison of female suicide in Iran and Japan: Causes and patterns.*** Tehran University, Social Sciences. Tehran University: Social Sciences.

- Saadati M, Azami-Aghdash S, Heydari M, Derakhshani N, Rezapour R. (2019). ***Self-Immolation in Iran: Systematic Review and Meta-Analysis***. Bull Emerg Trauma, 7(1):1-8. doi: 10.29252/beat-070101.

- Safiri, k., & Rezaeinasab, Z. (2015). Qualitative study of the phenomenon of self-immolation of women in Ilam. ***Women and Society Quarterly,*** 7(1), 123-142. (in Persisn)

- Sandolowski, M., & Barroso, J. (2007). ***Handbook for synthesizing qualitative research.*** New York: NY: Springer.

- Sazman modiriat va barnamerizi keshvar (1395). ***salnameh amari 1395***. Markaze amar Iran

- Shamsaei, F., Yaghmaei, S., & Haghighi, M. (2020). Exploring the lived experiences of the suicide attempt survivors: a phenomenological approach. ***International journal of qualitative studies on health and well-being,*** 15(1), 1745478. https://doi.org/10.1080/17482631.2020.1745478

- Sharifzadi, H. & Moradi, A. (2020). Meta analysis of socio-economical causes related to suicide. ***quarterly of farhange Ilam***, 21(68-69), 7-33. (in Persisn)

- Stolley, K. (2005). ***The Basics of Sociology***. Greenwood Press.

- Taban, M., Malakouti, S.K., Ranjbar, H. et al.(2019). Making a symbolic gesture: a qualitative examination of self-immolation in Iran. ***Qual Quant*** 53, 2117–2130 https://doi.org/10.1007/s11135-019-00859-9

- Versley, P. (1999). ***Social order in sociological theories.*** (S. Moeidfar, Trans.) Tehran: Tebyan Publication.

[Downloaded from refahj.uswr.ac.ir on 2026-11-03]

[DOR: 20.1001.1.17358191.1401.22.85.6.4]

- World Health Organization (2019). ***Mental health: suicide data.*** World Health Organization. Retrieved from https://www.who.int

- World Health Organization. (2013). ***Suicide Prevention. World Health Organization.*** Retrieved March 20, 2013, from www.who.int/mental_ health/prevention/suicide prevent/en

- Yousofi Labani, J., & Mirzaei, H. (2013). Investigating the factors affecting self-immolation among women (Ravansar and Javanrood counties). ***Journal of Health System Research,*** 9(7), 672-681. (in Persisn)

- Yoosefi Lebni, J., Mansourian, M., Hossain Taghdisi, M., Khosravi, B., Ziapour, A., & Demir Özdenk, G. (2019). A study of Kurdish women›s tragic self-immolation in Iran: A qualitative study. Burns: ***journal of the International Society for Burn Injuries,*** 45(7), 1715–1722. https://doi.org/10.1016/j.burns.2019.05.012

- Yoosefi Lebni, J., Abbas, J., Khorami, F., Khosravi, B., Jalali, A., and Ziapour, A. (2020). ***Challenges Facing Women Survivors of Self-Immolation in the Kurdish Regions of Iran: A Qualitative Study. Front.*** Psychiatry 11(778), 1-9. doi: 10.3389/fpsyt.2020.00778

- Zare Shahabadi, A., Shafi›inejad, M., & Madahi, J. (2017). Suicide attempt among Abdanan women: Motives and circumstances. ***Women in Development and Politics*** , 15(3), 427-446. (in Persisn).

- Zimmerman, S. L. (2002). State's Spending for Public Welfare and Their Suicide Rates, 1960 to 1995: What is the Problem? . ***The Journal of Nervous and Mental Disease***, 190(6), 349-360.

[Downloaded from refahj.uswr.ac.ir on 2026-11-03]

[DOR: 20.1001.1.17358191.1401.22.85.6.4]